

LUONNOS 20.12.2023

Hallituksen esitys eduskunnalle merityötä koskevan yleissopimuksen ohjeiston muutosten hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laeiksi merityösopimuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi merityötä koskevan Kansainvälisen työjärjestön vuoden 2006 yleissopimuksen ohjeistoon vuonna 2022 tehdyt muutokset sekä lain niiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Ohjeiston muutosten toimeenpanemiseksi ehdotetaan säädettäväksi merenkulkualan yksityisten työvoimapalveluiden tarjoajaa koskevista velvoitteista julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa sekä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa. Lisäksi merityösopimuslaissa ehdotetaan säädettäväksi työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa työsuojeluviranomaiselle merenkulkijoiden kuolemantapauksista niiden raportoimiseksi Kansainväliselle työjärjestölle. Esityksessä ehdotetaan myös jo voimassa olevaan merityöyleissopimuksen ohjeistoon perustuvia täsmennyksiä työvoimapalveluita koskevaan lainsäädäntöön. Lisäksi ehdotetaan eräitä teknislouenteisia muutoksia, jotka eivät liity merityöyleissopimuksen toimeenpanoon.

Merityöyleissopimuksen ohjeiston muutokset tulevat kansainvälisesti voimaan 23.12.2024. Muutosten voimaansaattamista koskeva laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. Tarkoitus on, että mainittu laki ja ehdotettavat merityösopimuslain ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain merityöyleissopimuksen ohjeiston muutokseen perustuvat muutokset tulisivat voimaan samanaikaisesti yleissopimuksen ohjeiston muutosten kansainvälisen voimaantulon kanssa. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muutokset tulisivat voimaan aikaisintaan 1.1.2025. Esityksessä ehdotettavat teknislouenteiset muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta.....	3
1.2 Valmistelu.....	3
2 Sopimuksen ja esityksen tavoitteet	4
2.1 Sopimuksen tavoitteet.....	4
2.2 Esityksen tavoitteet	6
3 Keskeiset ehdotukset.....	6
4 Esityksen vaikutukset	7
5 Lausuntopalaute	9
6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön	9
6.1 Yksityinen työnvälitys.....	9
6.2 Hylättyjen merenkulkijoiden kotimatka-oikeus ja korvaavien merenkulkijoiden toimittaminen alukselle ja heidän oikeuksiensa turvaaminen	17
6.3 Sosiaaliset yhteydet.....	23
6.4 Merimiespalvelut satamissa (internetyhteys)	
6.5 Ruoan ja juoman maksuttomuus aluksella sekä ruoan laatu.....	24
6.6 Välitön sairaanhoito maissa sekä menehtyneen merenkulkijan ruumiin tai tuhkan kotimatkan edistäminen.....	26
6.7 Oikeankokoisten suojavarusteiden saanti.....	28
6.8 Merenkulkijoiden kuolemantapausten tutkinta, kirjaaminen ja raportointi ILOlle.....	29
6.9 Aluksen rekisteröityä omistajaa koskeva MLC:n liitteiden muutokset.....	33
7 Lakiehdotuksen säännöskohtaiset perustelut	34
8 Voimaantulo	37
9 Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus	37
10 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys	37
10.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	37
10.2 Käsittelyjärjestys.....	38
LAKIEHDOTUKSET	40
1. Laki merityötä koskevan yleissopimuksen ohjeiston muutoksista	40
2. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta.....	41
3. Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta	43
4. Laki merityösopimuslain muuttamisesta	45
SOPIMUSTEKSTI	47
LIITTEET	54
RINNAKKAISTEKSTIT	54
2. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta.....	54
3. Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta	56
4. Laki merityösopimuslain muuttamisesta	58

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Kansainvälisen työjärjestön (ILO) merityötä koskeva vuoden 2006 yleissopimus (jäljempänä merityöyleissopimus tai MLC) tarkoituksena on vahvistaa koko merenkulkualan kattavat, yksinkertaiset, selkeät ja johdonmukaiset kansainväliset vähimmäisnormit.

Vuoden 2022 kansainvälisessä työkonferenssissa hyväksyttiin kolmikantaisen erityiskomitean (STC) valmistelemat muutokset merityöyleissopimuksen ohjeistoon. Muutoksien taustalla vaikuttivat osin Covid 19-pandemian aikaiset kokemukset merenkulkualalla. Muutokset koskevat oikeankokoisten suojavarusteiden saantia, ruoan ja juoman maksuttomuutta ja laatua aluksella, hylättyjen merenkulkijoiden kotimatka-oikeutta ja korvaavan miehistön asemaa, merenkulkijoiden oikeutta päästä välittömään terveydenhoitoon maihin sekä menehtyneiden merenkulkijoiden ruumiin tai tuhkan kotimatkan edistämistä, sosiaalisen kommunikaation mahdollistavia yhteyksiä aluksella ja satamissa, menehtyneiden merenkulkijoiden kuolemantapausten tutkintaa ja vuosittaista raportointia ILOlle sekä eräitä muita teknisluonteisempia muutoksia. Muutokset kohdistuvat sekä ohjeiston oikeudellisesti sitovaan osaan että suositusosaan.

Merityöyleissopimuksen XV artiklan mukaisesti ohjeiston muutokset tulevat kansainvälisesti voimaan 23.12.2024. Sopimuksen XV artiklan 8 kohdan mukaan sopimuksen ohjeistoon hyväksytty muutos ei kuitenkaan tule automaattisesti voimaan sellaisen valtion osalta, joka ilmoittaa määräajassa pääjohtajalle, että muutos sitoo sitä vasta sen jälkeen, kun se on tehnyt erikseen ilmoituksen muutoksen hyväksymisestä.

Koska ohjeiston muutokset kuuluvat lainsäädännön alaan, Suomi on ilmoittanut 3.3.2023 ILO:n pääjohtajalle, että ne tulevat Suomessa voimaan vasta, kun Suomi on tehnyt erikseen pääjohtajalle ilmoituksen muutosten hyväksymisestä. Tavoitteena on, että tarvittavat lainsäädäntömuutokset saatettaisiin Suomessa voimaan samaan aikaan, kun ohjeiston muutokset tulevat kansainvälisesti voimaan ja että Suomi ilmoittaa ILO:n pääjohtajalle muutosten hyväksymisestä kuutta kuukautta ennen ohjeiston muutosten kansainvälistä voimaantuloa.

1.2 Valmistelu

Sopimuksen valmistelu

Merityöyleissopimuksen XIII artiklassa tarkoitettu kolmikantainen erityiskomitea päätti neljännessä kokouksessaan Genevessä (5.-13.5.2022) jäljempänä selostettavista muutoksista yleissopimuksen ohjeistoon.

Yleissopimuksen XV artiklan 5 kohta edellyttää erityiskomiteassa hyväksytyjen muutosten hyväksymistä seuraavassa ILO:n työkonferenssissa. Työkonferenssi hyväksyi ohjeistoon tehtävät muutokset 110. kokouksessaan Genevessä 6.6.2022.

Työkonferenssissa hyväksytty muutos katsotaan hyväksytyksi, ellei yli 40 prosenttia yleissopimuksen ratifioineista jäsenvaltioista, jotka edustavat vähintään 40 prosenttia yleissopimuksen ratifioineiden jäsenvaltioiden alusten bruttovetoisuudesta, ole määräajan loppuun mennessä ilmoittanut pääjohtajalle virallisesti tyytymättömyyttään. Määräaika tyytymättömyyden ilmoittamiselle päättyy 23.6.2024. Ohjeiston muutos tulee kansainvälisesti voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun tyytymättömyyden ilmoittamiselle varattu määräaika päättyy. Siten muutokset tulevat kansainvälisesti voimaan 23.12.2024.

Kansallinen valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimivassa merimiesasiain neuvottelukunnassa, jossa ovat edustettuina työ- ja elinkeinoministeriön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä merenkulkualan työmarkkinajärjestöt. Esitys oli lausuntokierroksella 21.12.2023-2.2.2024.

2 Sopimuksen ja esityksen tavoitteet

2.1 Sopimuksen tavoitteet

Merenkulkijan tiedonsaantioikeudet yksityisessä työnvälityksessä

Merityöyleissopimuksen ohjeiston normi A1.4 koskee työnvälitystä. Normin 5 kohta koskee jäsenvaltioiden velvoitteita yksityisten työnvälityspalveluiden järjestämisessä. Velvoitteita sovelletaan, jos jäsenvaltiossa on käytössä yksityisiä työnvälityspalveluita. Vuoden 2022 työkonferenssissa 5 kohtaan lisättiin uusi velvoite, jonka tarkoituksena on edistää merenkulkijoiden tiedonsaantioikeuksia menettelyistä, joilla korvataan työsopimusvelvoitteiden täyttämättä jättämisestä aiheutunut taloudellinen menetys.

Muutos perustui työntekijäpuolta edustavien merenkulkijoiden järjestöjen aloitteeseen ja sen taustalla olivat Covid19-pandemian aikaiset kokemukset. Merityösopimuksen allekirjoittamisesta huolimatta työtä ei välttämättä ollut enää tarjolla. Työntekijälle oli kuitenkin saattanut koitua kustannuksia siirtymisestä satamaan, josta työnteon oli määrä alkaa. Merityöyleissopimuksessa säädetty yksityisiä työnvälityspalveluita koskeva vakuutukseen tai vastaavaan perustuva järjestelmä antaa taloudellista turvaa merenkulkijoille, mutta heidän voi kuitenkin olla vaikeaa saada tietää järjestelmän mukaisista oikeuksistaan ja siitä, mitä kautta heidän on mahdollista saada korvausta syntyneistä kuluista ja vaatia mahdollisia muita saatavia.

Hylättyjen merenkulkijoiden kotimatka-oikeus ja korvaavien merenkulkijoiden toimittaminen alukselle ja heidän oikeuksiensa turvaaminen

Normin A2.5.1 9 kohdan muutoksen tarkoituksena on korostaa jäsenvaltioiden velvoitteita hylättyjen merenkulkijoiden kotimatassa avustamisessa. Tavoitteena on myös vahvistaa satamavaltioiden, lippuvaltioiden ja merenkulkijoiden kotimaiden yhteistyövelvoitetta ja varmistaa, että alukselle palkatut korvaavat merenkulkijat saavat MLC:n mukaiset oikeutensa. Muutoksen taustalla ovat tilanteet, joissa eräiden maiden satamavaltioviranomaiset ovat estäneet hylätyille

alukselle jääneiden merenkulkijoiden kotimatkoja vedoten esimerkiksi kansainväliseen meriturvallisuutta koskevaan SOLAS-yleissopimukseen¹, joka edellyttää tiettyä vähimmäismiehitystä aluksella aluksen turvallisen ylläpidon varmistamiseksi.

Merenkulkijan yhteydenpito läheisiin

Merityöyleissopimuksen normi A3.1 (asuinterilat ja virkistysmahdollisuudet) koskee velvollisuutta järjestää kaikille aluksessa oleville merenkulkijoille erityisiä virkistys- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Velvollisuuteen kirjattiin vuoden 2022 työkonferenssissa maininta siitä, että velvollisuus kattaa myös sosiaaliset yhteydet. Sosiaalisilla yhteyksillä tarkoitetaan puhelin- ja internetyhteyksiä. Muutoksen tavoitteena on, että pitkiä ajanjaksoja merellä viettävät merenkulkijat voivat pitää yhteyttä läheisiinsä esimerkiksi sosiaalisen median palveluiden välityksellä.

Ruoan ja juoman maksuttomuus aluksella sekä ruoan laatu

Normin A3.2 muutosten tavoitteena on turvata aluksella tarjottavan ruoan riittävyys, ravintoarvot, laatu ja monipuolisuus sekä ruoan ja juoman maksuttomuus. Velvoitteiden täsmentämisellä turvataan merenkulkijoiden hyvinvointia ja työturvallisuutta.

Välitön sairaanhoito maissa sekä menehtyneen merenkulkijan ruumiin tai tuhkan kotimatkan edistäminen

Merityöyleissopimuksen normi A4.1 koskee sairaanhoitoa aluksella ja maissa. Kesän 2022 työkonferenssissa normiin hyväksytyjen lisäysten tavoitteena on varmistaa, että merenkulkijat saavat välitöntä sairaanhoitoa maissa. Lisäksi muutoksilla velvoitetaan jäsenvaltioita avustamaan sen aluevesille tai satamaan seuraavaksi saapuvassa aluksessa olevan menehtyneen merenkulkijan ruumiin tai tuhkan palauttamisessa tämän kotimaahan. Ohjeiston muutosten tavoitteena on estää tilanne, jossa valtiot kieltäytyivät päästämästä merenkulkijoita terveyden- tai sairaanhoitoon maihin taudin leviämisen pelossa tai vastaanottamasta alukselle menehtyneiden merenkulkijoiden ruumiita.

Oikeankokoisten suojavarusteiden saanti

Merityöyleissopimuksen normiin A 4.3 (terveyden ja turvallisuuden suojelua ja tapaturmien torjunta) lisättiin kesän 2022 työkonferenssissa vaatimus oikeankokoisten henkilösuojainten tarjoamisesta aluksella. Muutoksen tavoitteena on varmistaa, että aluksella on saatavilla oikeankokoisia suojavarusteita myös naisille.

Merenkulkijoiden kuolemantapausten tilastointi ja raportointi ILOlle

Merityöyleissopimuksen normin A.4.3 kohdan 5 lisäyksellä velvoitetaan aluksella kuolleiden merenkulkijoiden kuolemien tutkintaan, kirjaamiseen ja raportointiin ILOlle vuosittain tätä tarkoitusta varten perustettavaan uuteen kansainväliseen rekisteriin. Maailmanlaajuinen tilastointi kuolemantapauksista voisi mahdollistaa puuttumisen kuolemien taustalla oleviin juurisyihin, kuten mielenterveyden haasteisiin. Koronapandemian aikana merenkulkijoiden tekemien itsemurhien havaittiin lisääntyneen.

---

¹ Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehty kansainvälinen yleissopimus (SopS 11/1981).

Aluksen rekisteröityä omistajaa koskeva MLC:n liitteiden muutokset

Kesän 2022 työkonferenssissa hyväksyttiin lisäksi muutokset merityöyleissopimuksen liitteisiin A2 – I sekä A4 – I. Liitteet koskevat tietoja, joita normeissa A2.5.2 ja A.4.2 edellytetään sisällytettävän kyseisissä normeissa säädettyihin rahavakuutta koskeviin asiakirjoihin.

Liitteisiin sovittujen muutosten mukaan kyseisiin asiakirjoihin merkitään laivanvarustajan *tai rekisteröidyn omistajan nimi, jos se on eri kuin laivanvarustaja*. Muutoksen taustalla on se, että joissakin jäsenvaltioissa satamavaltiotarkastajat vaativat, että rahavakuuksia koskevissa asiakirjoissa mainitun tahon on oltava merityösertifikaatissa mainittu laivanvarustaja, vaikka vakuuden ottanut aluksen rekisteröity omistaja saattaakin olla eri taho kuin MLC:ssä tarkoitettu laivanvarustaja. Muutoksen tavoitteena on korjata tämä käytännön epäkohta ja sallia, että vakuutta koskevassa asiakirjassa mainitaan laivanvarustajan sijasta aluksen rekisteröity omistaja, jos se on eri kuin laivanvarustaja.

2.2 Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on, että Suomi voisi saattaa lainsäädäntönsä vastaamaan ILO:n merityöyleissopimuksen ohjeiston vuoden 2022 muutoksia ja että Suomi voisi ilmoittaa ILOlle, että muutokset tulevat Suomen osalta voimaan samaan aikaan kuin muissakin merityöyleissopimuksen ratifioineissa valtioissa. Yleissopimuksen ohjeistoon tehdyt muutokset ehdotetaan hyväksyttäväksi ja niiden lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatettavaksi voimaan lailla.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettuun lakiin ja työvoimapalveluiden järjestämistä annettuun lakiin ehdotettujen muutosten tavoitteena on, että kansallinen lainsäädäntö vastaisi ohjeiston määräyksiä yksityisistä työnvälityspalveluista.

3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi merenkulkualan yksityisen työvoimapalvelun tarjoajan tiedonantovelvoitteista liittyen henkilöasiakkaan työsopimukseen ja velvoitteesta tarkastaa merityöhön välitettävien henkilöiden pätevyys tehtävään.

Esityksessä ehdotetaan, että suomalaisilla ja ulkomaalaisilla aluksilla työskennellessä yksityisen työvoimapalvelun tarjoajan olisi varmistuttava siitä, että henkilöasiakkaalla on vakuutukseen tai vastaavaan järjestelmään perustuen tai muutoin työsopimukseen sovellettavan lain mukaisesti oikeus korvaukseen työsuhdesaatavista, kuten kotimatkakustannuksista.

Ehdotuksilla toimeenpannaan merityöyleissopimuksen ohjeiston määräykset merenkulkualan yksityisistä työnvälityspalveluista.

Merityösopimuslain (756/2011) 13 luvun 13 a §:n mukaisesti suomalaisilla aluksilla työnantaja vastaa kotimatka-oikeuksien ja sairastuneen tai loukkaantuneen työntekijän taloudellisen aseman turvaamisesta. Työsuojeluviranomaiset valvovat merityösopimuslain vakuutusvelvoitteiden noudattamista. Selvitys vakuutuksen tai muun rahavakuuden olemassaolosta on Liikenne- ja viestintäviraston Traficom:n myöntämän merityösertifikaatin edellytys.

Suomalaisilla aluksilla työskentelevillä on merityösopimuslain 13 luvun 13 a §:n ja 17 §:n lisäksi oikeus saada korvatuksi työsuhdesaataviaan palkkaturvasta merimiesten palkkaturvalain mukaisesti. Merityönvälityksessä suomalaiselle alukselle yksityisiä työvoimapalveluita tarjoava noudattaisi työnantajana merityösopimuslaista johtuvia vakuutusvelvoitteitaan, jos kyse on vuokratyöstä tai vähintään tarkastaisi, että työnantajana oleva varustamo noudattaa näitä velvoitteitaan ja informoisi työhön välitettävää henkilöä tällaiseen järjestelmään liittyvistä oikeuksista. Varustamolla on myös käyttäjäyrityksenä ollessaan suppeampi velvollisuus vakuutuksen ottamiseen. Kun henkilö välitetään muutoin kuin vuokratyöntekijänä työhön suomalaiselle alukselle, työnantajana oleva varustamo vastaa vakuutus- ja muista työnantajavelvoitteista.

Kun lisäksi huomioidaan, että viranomaiset valvovat vakuutusvelvoitteiden noudattamista suomalaisilla aluksilla ja että merityöntekijöiden työsuhdesaatavat on turvattu palkkaturvajärjestelmän kautta, voidaan katsoa, suomalaiselle alukselle työhön välitetyn henkilön taloudellinen asema on kattavasti turvattu lainsäädäntöön perustuvien työnantajavelvoitteiden kautta.

Ulkomaalaisilla aluksilla työskenneltäessä yksityisen työvoimapalvelun tarjoajan olisi asianmukaiset todistukset tarkastamalla varmistuttava siitä, että työnantaja on työsopimukseen sovellettavan lain mukaisesti huolehtinut esimerkiksi vakuutuksesta kotimatkakustannusten turvaamiseksi. Jos aluksen lippuvaltio on ratifioinut MLC:n, olisi tarkastettava, että varustamo noudattaa MLC:stä johtuvia vakuutusvelvoitteita. MLC on ratifioitu kattavasti, joten käytännössä esimerkiksi MLC:n ohjeiston velvoitteet vakuuden asettamisesta kotimatkakustannusten korvaamista varten² tulevat pääsääntöisesti sovellettavaksi, kun henkilö välitetään Suomesta työhön ulkomaalaiselle alukselle.³ EU-alueen lippuvaltioissa työntekijän taloudellinen asema työnantajan maksukyvyttömyystilanteissa on palkkaturvadirektiivin johdosta turvattu palkkaturvajärjestelmällä.⁴ Lisäksi työntekijöiden saatavien turvaamista työnantajan maksukyvyttömyystilanteissa koskevan ILO:n yleissopimuksen nro 173 ratifioineet jäsenvaltiot ovat velvollisia turvaamaan työntekijöiden saatavat työnantajan maksukyvyttömyystilanteissa joko palkkaturvajärjestelmällä tai työntekijöiden saatavien etuoikeudella.

Merenkulkijoiden kuolemantapausten raportointia koskevien ohjeiston muutosten toimeenpanemiseksi merityösopimuslaissa ehdotetaan säädettäväksi työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa matkan aikana tapahtuneesta työntekijän kuolemasta työsuojeluviranomaiselle. Työ- ja elinkeinoministeriö raportoi työsuojeluviranomaiselta saatujen tietojen perusteella ILO:n pääjohtajalle Suomen lipun alla purjehtivilla aluksilla tapahtuneista merenkulkijoiden kuolemista.

4 Esityksen vaikutukset

Esityksellä toteutettavat muutokset johtuvat tarpeesta päivittää lainsäädäntö vastaamaan Suomea sitovan ILO:n merityöyleissopimuksen ohjeiston muutoksia.

Viranomaisvaikutukset

---

² MLC:n ohjeiston säännön 2.5 2 kohta.

³ Listaus jäsenvaltioista, jotka eivät ole ratifioineet merityöyleissopimusta:

https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:11310:0::NO::P11310_INSTRUMENT_ID:312331.

⁴ Direktiivi 2008/94/EY työntekijöiden suojasta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa.

Esityksellä on vähäisiä vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Esityksessä ehdotetaan, että työsuojeluviranomainen kirjaisi suomalaisilla aluksilla merityössä tapahtuneet kuolemantapaukset niiden raportoinniseksi ILO:n pääjohtajalle. Työsuojeluviranomainen vastaanottaa jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan ilmoituksia työtaturmista, jotka ovat johtaneet työntekijän kuolemaan. Tapaturmavakuutuskeskukselta saatujen tietojen mukaan merimiestyössä tapahtui vuosina 2003-2020 yhteensä seitsemän työtaturma- ja ammattitautivakuutuksesta korvattavaa työtaturmakuolemaa. Työnantajan olisi ilmoitettava työsuojeluviranomaiselle kaikista aluksen työntekijöiden matkan aikana tapahtuneista kuolemista. Oletettavasti valtaosa merityöntekijöiden kuolemantapauksista johtuu työtaturmaturmista. Ehdotuksella ei arvioida olevan käytännössä vaikutusta työsuojeluviranomaisen toimintaan ottaen huomioon työtaturmakuolemien vähäisen määrän ja sen, että muusta syistä johtuvia merityöntekijöiden kuolemia tapahtuu aluksella todennäköisesti varsin harvoin. Työ- ja elinkeinoministeriö raportoi työsuojeluviranomaiselta saatujen tietojen perusteella kuolemantapaukset ILO:n pääjohtajalle.

Yritys- ja työelämävaikutukset

Edellä mainituista syistä voidaan arvioida, että ehdotetusta työnantajan ilmoitusvelvollisuudesta työntekijän kuolemantapauksesta ei käytännössä nykytilaan verrattuna aiheudu hallinnollista taakkaa. Työnantajan on jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan ilmoitettava työtaturmakuolemasta työsuojeluviranomaiselle ja kaikista matkan aikana tapahtuneista kuolemantapauksista työntekijän omaiselle.

Ehdotuksella on vaikutuksia merenkulkualan yksityisten työvoimapalveluiden tarjoajien toimintaan. Suomessa merenkulkualan yksityinen työnvälitys on määrältään varsin vähäistä eli ehdotukset kohdistuvat hyvin rajattuun joukkoon yrityksiä. Merenkulkualan kasvavan työvoimapulan johdosta on kuitenkin todennäköistä, että yksityinen työnvälitys merenkulkualalla yleistyy Suomessa tulevaisuudessa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi yksityisten työvoimapalveluiden tarjoajan tiedonantovelvoitteista, velvollisuudesta merityöhön välitettävien pätevyiden tarkastamiseen ja velvollisuudesta varmistua siitä, että työsuhdesaatavat on turvattu vakuutuksella tai vastaavalla järjestelmällä tai muutoin työsopimukseen sovellettavan lain mukaisesti. Ehdotetut velvoitteet aiheuttavat merenkulkualan yksityisille työvoimapalveluiden tarjoajille vähäistä hallinnollista taakkaa esimerkiksi todistusten ja pätevyysasiakirjojen tarkastamiseen liittyen.

Merityöyleissopimuksen ratifioineiden valtioiden tulisi merityöyleissopimuksen perusteella edellyttää, että niiden lipun alla kulkevat alukset ottavat esimerkiksi vakuutuksen MLC:stä johtuvien työnantajavelvoitteiden turvaamiseksi. Suomalaisilla aluksilla tehtävässä vuokratyössä yksityisen työvoimapalvelun tarjoajan on voimassa olevan lain nojalla työnantajana noudatettava merityösopimuslain 13 luvun 13 a §:n velvoitteita.

Ehdotuksella varmistetaan, että suomalaiselle tai ulkomaalaiselle alukselle työhön välitettyjen osalta noudatetaan asianmukaisesti työsopimukseen sovellettavan lain mukaisia velvoitteita. Siten ehdotuksella turvataan merityöhön Suomesta välitettyjen työntekijöiden merityöyleissopimukseen ja työsopimukseen sovellettavaan lainsäädäntöön perustuvien oikeuksien toteutusta.

5 Lausuntopalaute

6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön

6.1 Yksityinen työnvälitys

Merityöyleissopimuksen ohjeiston normi A1.4 koskee työnvälitystä. Normissa säännellään myös yksityisiä työnvälityspalveluita, mikäli sellaisia on jäsenvaltiossa käytössä. Normin 2 kohdan mukaan, jos jäsenvaltion alueella toimii yksityisiä työnvälityspalveluja, joiden tarkoituksena on pääasiallisesti merenkulkijoiden työnvälitys tai joiden toiminta suurelta osin on merenkulkijoiden työnvälitystä, niiden toiminnan on perustuttava yhtenäiseen säädeltyyn lupaa tai todistusta edellyttävään tai muuhun säänneltyyn järjestelmään, jonka perustaminen, uudistaminen tai muuttaminen edellyttää asiaankuuluvien laivanvarustajien ja merenkulkijoiden järjestöjen kuulemista. Jos ei ole selvää, sovelletaanko yleissopimusta tiettyyn yksityiseen työnvälityspalveluun, sanotun jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on päätettävä asiasta asiaankuuluvia laivanvarustajien ja merenkulkijoiden järjestöjä kuultuaan. Tarpeettomien yksityisten työnvälityspalvelujen perustamista ei pidä rohkaista. Normin 2 kohdassa edellytetään säänneltyä järjestelmää eli merenkulkualan yksityistä työnvälitystä koskevista velvoitteista olisi tarpeellisin osin säädettävä.

Normin 3 kohdassa annetaan harkintavaltaa 2 kohdan määräysten soveltamisessa merenkulkualan työntekijäyhdistystenharjoittamaan työnvälitykseen. Määräyksiä sovelletaan toimivaltaisen viranomaisen harkinnan mukaan myös sellaiseen merenkulkijoiden järjestön jäsenvaltion alueella harjoittamiin työnvälityspalveluihin, joiden tarkoituksena on välittää merenkulkijoita, jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia, työhön tuon jäsenvaltion lipun alla purjehtiville aluksille. Toimivaltaisen viranomaisen on asiasta päättäessään kuultava asiaankuuluvia laivanvarustajien ja merenkulkijoiden järjestöjä.

Tässä kohdassa tarkoitettujen työnvälityspalvelujen harjoittaminen edellyttää,

- a) että se perustuu kyseisen järjestön ja laivanvarustajan väliseen työehtosopimukseen;
- b) että merenkulkijoiden järjestön ja laivanvarustajan toimipaikka on jäsenvaltion alueella;
- c) että jäsenvaltiolla on kansallisia lakeja tai määräyksiä tai menettelytapoja, jotka edellyttävät niiden työehtosopimuksien rekisteröimistä tai vahvistamista, joihin työnvälityspalvelut perustuvat; ja
- d) että työnvälityspalveluja harjoitetaan asianmukaisella tavalla ja huolehditaan siitä, että merenkulkijoiden työhön liittyviä oikeuksia edistetään ja suojellaan tämän normin 5 kappaleen mukaisesti.

Suomessa merenkulkualan ammattiliitot eivät harjoita normin 3 kohdassa tarkoitettua työnvälitystä.

Normin 5 kohdassa säädetään velvoitteista jäsenmaille, joilla on käytössä normin 2 kohdassa tarkoitettuja yksityisiä työnvälityspalveluita. Vuoden 2022 työkonferenssissa hyväksyttiin mainitun kohdan c alakohdan vi) alakohtaan seuraava lisäys (lisäys kursivilla):

”Jos jäsenvaltiossa on tämä normin 2 kohdassa tarkoitettu järjestelmä, sen lakien ja muiden määräyksien on edellytettävä, että kehitetään vakuutukseen tai vastaavaan järjestelyyn perustuva järjestelmä, jonka avulla merenkulkijoille voidaan korvata se taloudellinen menetys, joka johtuu siitä, että työnvälityspalvelut tai

laivanvarustaja, jota asia koskee, jättävät täyttämättä merenkulkijan työsopimukseen perustuvat velvoitteensa, ja varmistetaan, että merenkulkijoille ilmoitetaan ennen työhönottoa tai työhönotossa heidän kyseisen järjestelmän mukaiset oikeutensa.”

Suomessa julkinen ja yksityinen työnvälitys perustuu julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettuun lakiin (916/2012, jäljempänä JTYPL) ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettuun valtioneuvoston asetukseen (1073/2012). Mainittuja säädöksiä sovelletaan myös merityöväilytykseen.

Yksityisistä työvoimapalveluista säädetään JTYPL:n 12 luvun 4 §:ssä. Sen mukaan yksityisillä työvoimapalveluilla tarkoitetaan tässä laissa työ- ja elinkeinoviranomaisesta riippumattomia yksityisen tai oikeushenkilön tarjoamia työnvälityspalveluja ja muita työnhakuun liittyviä palveluja sekä työvoiman vuokrausta. Yksityisiä työvoimapalveluja tarjoavien on noudatettava lain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettua tasapuolisuutta, eikä niissä saa tarjota alaikäistä työvoimaa työhön, johon sen ottaminen nuorista työntekijöistä annetun lain (998/1993) mukaan on kiellettyä. Työ- ja elinkeinoministeriöllä on yksityisten työvoimapalveluiden seuraamiseksi oikeus saada yksityisiä työvoimapalveluja tarjoavilta tai niitä edustavalta yhteisöltä yksityisiä työvoimapalveluja koskevia tietoja. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä annettavista tiedoista sekä säädetään tietojen käsittelystä ja muusta yhteistyöstä.

Yksityisiä työnvälityspalveluita koskevan työnvälityksen maksukiellosta säädetään JTYPL 12 luvun 4 §:ssä. Kiellon rikkominen on säädetty rangaistavaksi rikoslain (29/1889) 47 luvun 6 §:ssä. Julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annettu laki on kumottu lailla työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023), joka tulee voimaan 1.1.2025 alkaen. Uuden lain yksityistä työnvälitystä koskevat 143-144 § vastaavat sisällöltään voimassa olevaa lakia.

Kuten edellä mainitussa JTYPL:n säännöksessä todetaan, yksityisellä työvoimapalvelulla voidaan tarkoittaa myös työvoiman vuokrausta. Merityösopimuslakiin (756/2011) sisältyy vuokrattujen työntekijöiden vähimmäistyöehtoja ja heidän ja käyttäjäyrityksen muiden työntekijöiden tasapuolista kohtelua koskevia erityissäännöksiä, mutta lisäksi työnantajana toimivan työvoiman vuokrausyrityksen on noudatettava työsuhteissa merityösopimuslain muitakin säännöksiä. Vuokratyön osalta sovellettavaksi voivat tulla myös tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) säännökset.

MLC:n täytäntöönpanoa ja voimaansaattamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 80/2012 vp) on käsitelty yksityisen työnvälityksen roolia Suomen lipun alla kulkevilla aluksilla. Esityksen mukaan yksityisen työnvälityksen rooli Suomessa on suhteellisen merkityksetön johdun muun muassa siitä, että Suomen Varustamot ry:n ja Suomen Merimies-Unioni SMU ry:n ulkomaanliikenteen matkustaja-alussopimus edellyttää pääsääntöisesti julkisen työnvälityksen käyttämistä. EU:n ulkopuolisen työvoiman osalta Suomen Konepäällystöliitto ry:n, Suomen Laivanpäällystöliitto ry:n, Suomen Merimies-Unioni SMU ry:n ja Suomen Varustamot ry:n välisessä ammattitaitoisen alushenkilökunnan saatavuuden turvaamista koskevassa sopimuksessa edellytetään lisäksi, että varustamo ja mainitut ammattiliitot sopivat hyvissä ajoin etukäteen siitä, minkä STCW/ITF -miehitystoimistojen tai -välittäjien kautta varustamo hankkii EU:n ulkopuolelta olevat työntekijänsä. Esityksessä arvoitiin myös, ettei vuokratyö ole Suomessa tavallinen työntekomuoto merialalla (HE 80/2012 vp, s. 13).

Työsuhteesta johtuvien saatavien turvaaminen ja tiedonsaanti oikeussuojakeinoista

Merityösopimuslain 13 luvun 13 a §:ssä säädetään työnantajan velvollisuudesta ottaa ja pitää voimassa vakuutus tai asettaa rahavakuus työntekijöiden kotimatka- ja sairastuneiden tai loukkaantuneiden työntekijöiden taloudellisen aseman turvaamiseksi merityöyleissopimuksen ohjeiston säännöissä 2.5 ja 4.2 tarkoitetuissa tilanteissa. Pykälä koskee aluksia, jotka liikennöivät Suomen aluevesien ulkopuolella. Säännöksen mukaan vakuuden tulee kattaa myös muun muassa työntekijän palkkasaatavia enintään neljän kuukauden ajalta.

Merityösopimuslain 13 luvun 17 §:ssä säädetään työnantajan vastuusta eräissä tapauksissa. Vaikka työntekijä on työsuhteessa muuhun työnantajaan kuin varustamoon, varustamo on työnantajan lisäksi vastuussa työntekijän vapaista kotimatkoista, työntekijän alukselle jääneestä omaisuudesta ja työntekijän sairaanhoidosta ja haudamisesta. Varustamon on otettava ja pidettävä voimassa vakuutus tai asetettava muu rahavakuus 1 momentissa tarkoitettujen työntekijöiden 13 a §:ssä tarkoitettujen kotimatkakustannusten ja hoito- ja haudauskustannusten maksamisen turvaamiseksi. Tämäkin säännös on ulotettu koskemaan vain merityösopimuslaissa säädettyjä työntekijän vapaita kotimatkoja työsuhteen päättyessä samoin kuin sairaanhoidosta ja haudamisesta aiheutuneita kustannuksia.

Suomalaisella aluksella työskentelevällä työntekijällä voi olla oikeus saada maksu saatavistaan myös alukseen kohdistuvan meripanttioikeuden nojalla taikka palkkaturvajärjestelmän kautta, jos työnantaja on maksukyvytön. Meripanttioikeudesta säädetään merilaissa (674/1994) ja palkkaturvasta merimiesten palkkaturvalaissa (1108/2000).

Yksityistä työnvälitystä koskevan normin A1.4 kannalta olennaisena voidaan pitää merityösopimuslain yleistä vahingonkorvausvelvollisuutta ja korvausta työsopimuksen perusteettomasta päättämisestä koskevia säännöksiä (MTSL 12 luvun 1 ja 2 §). Merityösopimuslain 12 luvun 1 §:n mukaan työnantajan, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai laiminlyö työsuhteesta tai tästä laista johtuvia velvollisuuksia, on korvattava työntekijälle siten aiheuttamansa vahinko. Korvaus työsuhteen perusteettomasta päättämisestä koeaikana tai ilman lain 8 tai 9 luvussa säädettyjä perusteita määräytyy merityösopimuslain 12 luvun 2 §:n mukaisesti.

Koska kysymyksessä on uusi määräys, joka koskee kaiken lisäksi yksityistä työnvälitystä, merityösopimuslaissa tai muuallakaan lainsäädännössä ei ole ainakaan suoranaisesti säädetty normin A1.4 muutoksessa edellytetyllä tavalla siitä, että työntekijälle olisi työhön ennen työhönottoa tai työhönotossa ilmoitettava hänen ”vakuutukseen tai vastaavaan järjestelyyn perustuvista oikeuksistaan.” Normin A.1.4 määräyksistä merenkulkualan yksityisestä työnvälityksestä ei kailta osin ole muutoinkaan säädetty kansallisessa lainsäädännössä.

Nykytilan arviointi

Merityöyleissopimuksen määritelmien (II artikla, 1 kohta, h alakohta) mukaan merenkulkijoiden työnvälityspalvelulla tarkoitetaan henkilöä, yhtiötä, laitosta, edustajaa tai muuta yksityisen tai julkisen sektorin organisaatiota, joka laivanvarustajien puolesta ottaa työhön merenkulkijoita tai välittää laivanvarustajille merenkulkijoita. Ohjeiston normin A1.4. 2 kohdan mukaan yksityistä työnvälitystä koskevia määräyksiä sovelletaan vain, jos jäsenvaltion alueella toimii yksityisiä työnvälityspalveluita, joiden *pääasiallisena tarkoituksena on merenkulkijoiden työnvälitys tai joiden toiminta suurelta osin on merenkulkijoiden työnvälitystä.*

Tilanne ei ole olennaisesti muuttunut MLC:n voimaansaattamisen jälkeen. Suomen lipun alla kulkevat alukset hyödyntävät edelleen merkittävässä määrin edelleen julkisia työvoimapalveluita työvoiman saamiseksi. Julkinen merityönvälitys on keskitetty Suomessa Varsinais-Suomen TE-toimistoon (Merivälitys). Voimassa olevassa ulkomaanliikenteen matkustaja-alusoppi-

muksessa edellytetään, että varustamot käyttävät ensisijaisesti valtion tarjoamia työvoimapalveluita. Työehtosopimuksen mukaan ulkopuolisen työvoiman käyttämiseen turvaudutaan vasta, kun on ensin selvitetty, onko aluksen oman henkilökunnan käyttäminen töiden suorittamiseen mahdollista ja miten ulkopuolisen työvoiman käyttäminen tulee vaikuttamaan oman henkilökunnan työllisyyteen ja työtehtäviin (Suomen Varustamot ry:n ja Suomen Merimies-Unioni SMU ry:n välinen ulkomaanliikenteen matkustaja-alussopimus, 1.3.2021-28.2.2024, kohdat 4.1 ja 4.3).

Suomessa varustamot käyttävät ulkomailla sijaitsevia miehitystoimistoja ulkomaalaisten merenkulkijoiden palkkaamiseen. Miehitystoimistot ovat työntekijäjärjestöjen hyväksymiä ja työsuojeluviranomainen valvoo työhön välitettyjen henkilöiden työehtojen noudattamista. Kyse on erityyppisissä sopimuksissa tarkoitetusta yksityisestä työnvälityksestä ja merenkulkijoiden työnantajana on suomalainen varustamo. Koska miehitystoimistot sijaitsevat ulkomailla, yksityistä työnvälitystä koskevat MLC:n määräykset eivät niiden osalta tulisi sovellettavaksi.

Tiedossa kuitenkin on, että Suomessa harjoitetaan pääasiallisesti merenkulkualan keskittynyttä yksityistä työnvälitystä. Kyse on vuokratyöstä sekä työvoiman tarjoamisesta varustamoiden palvelukseen suomalaisille ja ulkomaalaisille aluksille. Merenkulkualan työvoimapulan takia on oletettavaa, että yksityinen työnvälitys merenkulkualalla yleistyy tulevaisuudessa. Ohjeiston normin A1.4 määräysten täyttymistä kansallisessa lainsäädännössä on siten tarpeen arvioida.

Merenkulkualan yksityisen työnvälityksen muutostarpeiden arviointi

Merityöyleissopimuksen normissa A1.4 asetetut veloitteet koskevat jäsenvaltioita vain silloin, jos jäsenvaltiossa on normissa tarkoitettua merenkulkualan yksityistä työnvälitystä.

Yksityisiä työnvälityspalveluita koskevat normin 5 kohdan yksityiskohtaiset määräykset, joista jäsenvaltioita edellytetään säätämään. Yksityisten työvoimapalveluiden, mukaan lukien vuokratyöyritysten, valvonta ja toiminnan edellytykset nykyisin perustuvat julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain 12 lukuun.

Normin A.1.4 5 kohdan a) alakohdan mukaan merenkulkijoiden työnvälityspalvelut eivät saa toimia siten tai käyttää sellaisia keinoja, järjestelmiä tai luetteloita, joiden avulla pyritään estämään tai vaikeuttamaan merenkulkijoiden mahdollisuuksia saada pätevyyttään vastaavaa työtä. Kyseinen määräys on toimeenpantu julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain 12 luvun 4 §:n 2 momentilla, jonka mukaan yksityisiä työvoimapalveluja tarjoavien on noudatettava 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettua tasapuolisuutta. Tarkoituksena on varmistaa työnhakijoiden yhdenvertainen kohtelu ja yhtäläiset mahdollisuudet työn saannissa. Yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) ja naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetusta laissa (609/1986) säädetty syrjinnän kiellot koskevat myös yksityisten työvoimapalveluiden tarjoajia (HE 133/2012 vp, 1.1.2025 voimaan tulevan työvoimapalveluiden järjestämistä koskevan lain osalta HE 207/2022 vp).

Normin A.1.4 5 kohdan b) alakohdassa on kyse yksityisen työnvälityksen maksukiellosta. Jäsenvaltion on edellytettävä, että merenkulkija ei joudu osaksikaan vastuuseen työn välittämisestä tai sen tarjoamisesta tai hankkimisesta aiheutuvista muista välittömistä tai välillisistä kuluista tai maksuista kuin niistä, jotka perustuvat kansalliseen lainsäädäntöön ja johtuvat lääkärintarkastuksista, kansallisen merimieskirjan, passin tai muun vastaavan henkilökohtaisen matkustusasiakirjan hankkimisesta, ei kuitenkaan viisumikustannuksista, koska niistä vastaa laivanvarustaja. Kyseinen määräys on toimeenpantu julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain 12 luvun 5 §:llä, jossa säädetään työnvälityksen maksukiellosta. (HE 133/2012 vp,

HE 207/2022 vp). Maksukiellon rikkominen on rikoslain 47 luvun 6 §:n nojalla rangaistava teko.

Normin A 1.4 5 kohdan c alakohdan i) kohdassa edellytetään, että merenkulkijoiden työnvälityspalvelut varmistavat, että kaikista työhön välitetyistä merenkulkijoista pidetään ajanmukaista rekisteriä, jonka toimivaltainen viranomainen voi tarkastaa. Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 4 §:n 3 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriöllä on yksityisten työvoimapalveluiden seuraamiseksi oikeus saada yksityisiä työvoimapalveluja tarjoavilta tai niitä edustavalta yhteisöltä yksityisiä työvoimapalveluja koskevia tietoja. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä annettavista tiedoista sekä säädetään tietojen käsittelystä ja muusta yhteistyöstä (HE 133/2012 vp, HE 207/2022 vp). Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun asetuksen (1073/2012) 36 §:n mukaan yksityisten työvoimapalveluiden tarjoajan on pyynnöstä annettava työ- ja elinkeinoministeriölle tiedot työhön välitettyjen henkilöiden määrästä ammattiryhmittäin, vuokrattujen henkilöiden määrästä ja vuokratyösuhteiden keskimääräisestä kestosta, työnvälityspalveluja käyttäneiden ja työvoimaa vuokranneiden asiakkaiden määrästä ja muista tarjoamistaan työnhakuun liittyvistä palveluista.

Yksityisten työnvälityspalvelujen tarjoajia edustava yhteisö voi sopimuksesta toimittaa tiedot yksityisten työvoimapalvelujen tarjoajien puolesta. Tiedot on toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle sen tarkemmin määräämällä tavalla. Työ- elinkeinoministeriö julkaisee tietoja koskevan yhteenvedon määrääjain. Asetuksen 37 §:n mukaan työ- ja elinkeinoministeriö käsittelee yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa työ- ja elinkeinoviranomaisten ja yksityisten työvoimapalvelujen välistä yhteistyötä ja 36 §:ssä säädettyä tietojenantovelvollisuuden toimeenpanoa koskevat asiat.

Normin A 1.4 5 kohdan c alakohdan ii) kohdassa edellytetään, että merenkulkijoiden työnvälityspalvelut varmistavat, että merenkulkijoita informoidaan työsopimukseen perustuvista oikeuksista ja velvollisuuksista ennen työsopimuksen solmimista tai sitä solmittaessa ja että merenkulkijoilla on mahdollisuus perehtyä työsopimusiinsa sekä ennen sen allekirjoittamista ja sen jälkeen ja että he saavat siitä jäljennöksen. Merityösopimuslain 1 luvun 3 §:ssä säädetään työnantajan velvollisuudesta huolehtia siitä, että työsopimus tehdään kirjallisesti sekä työsuhteen ehtoista, jotka on käytävä ilmi työsopimuksesta. Työsopimus on tehtävä neljänä kappaaleena, joista yksi annetaan työntekijälle, yksi aluksen päällikölle ja kaksi työnantajalle. Työsopimuslain 1 luvun 3 a §:ssä säädetään työntekijälle kirjallisesti annettavista tiedoista. Tiedot pääsääntöisesti annettava työntekijälle työsopimusta tehtäessä. Merityösopimuslaissa säädettyt työnantajan velvoitteet työsopimuksen muodosta ja sisällöstä sekä työntekijälle annettavista tiedoista kattavat tosiasiallisesti 5 kohdan määräykset silloin, kun henkilöasiakas välitetään työhön suomalaiselle alukselle. Normin 5 kohdan velvoitteiden toimeenpanemiseksi olisi kuitenkin säädettävä yksityisen työvoimapalvelujen tarjoajan informointi- ja huolehtimisvelvollisuudesta, jotta työsopimusvelvoitteiden noudattamisesta voidaan varmistua myös silloin, kun henkilöasiakas välitetään työhön ulkomaalaiselle alukselle.

Normin A 1.4 5 kohdan c alakohdan iii) kohdassa edellytetään, että merenkulkijoiden työnvälityspalvelut varmistavat, että kaikki työhön välitetyt merenkulkijat ovat päteviä ja heillä on työhön vaadittavat asiapaperit ja että heidän työsopimuksensa ovat sovellettavien lakien, määräysten ja mahdollisen työsopimuksessa sovitun työehtosopimuksen mukaisia. Suomalaisilla aluksilla merenkulkijoiden pätevydestä vastaa laivanisäntä. Aluksen miehityksestä ja laivaväen pätevydestä annetun valtioneuvoston asetuksen (508/2018) 4 §:n mukaisesti laivanisännän on varmistettava merenkulkijan toimeen vaadittava pätevyys ennen kuin merenkulkija ottaa toimen vastaan aluksella. Yksityisten työvoimapalveluiden tarjoajalle ei ole säädetty velvoitetta varmistaa merityöhön välitettävien henkilöiden pätevydestä. Määräyksen toimeenpanemiseksi tällaisesta velvoitteesta olisi säädettävä.

Normin A 1.4 5 kohdan c alakohdan iv) kohdassa edellytetään, että merenkulkijoiden työnvälityspalvelut varmistavat, että laivanvarustaja mahdollisuuksien mukaan huolehtii siitä, ettei merenkulkija jää vieraaseen satamaan. Kyseisen määräyksen toimeenpanemiseksi olisi säädettävä yksityisen työvoimapalvelujen tarjoajan veloitteesta varmistua esimerkiksi työnantajan kotimatkakustannukset kattavan vakuutuksen voimassaolosta tai vastaavasta järjestelystä.

Normin A 1.4 5 kohdan c alakohdan v) kohdassa edellytetään, että merenkulkijoiden työnvälityspalvelut varmistavat, että niiden toimintaa koskevat mahdolliset valitukset tutkitaan ja käsitellään ja että toimivaltaiselle viranomaiselle tiedotetaan niistä valituksista, joita ei vielä ole ratkaistu. Suomessa yksityisten työvoimapalveluiden toimintaa seuraa työ- ja elinkeinoministeriö. Maksukiellon rikkomisessa on kyse rikosoikeudellista rangaistavasta teosta, josta yksityisen työvoimapalvelun henkilöasiakas voi tehdä rikosilmoituksen. Työsuhteen ehtojen sekä syrjinnän kieltojen noudattamista suomalaisilla aluksilla valvovat työsuojeluviranomaisen sekä tasa-arvovaltuutettu ja yhdenvertaisuusvaltuutettu. Kohdan toimeenpaneminen ei siten edellytä erityisiä toimenpiteitä.

Koska Suomessa on MLC:ssä tarkoitettua yksityistä työnvälitystä merenkulkualalla, jo voimassa olevan MLC:n ohjeiston yksityistä työnvälitystä koskevan normin 5 kohdan c) alakohdan vi) kohdan mukaan merenkulkijoiden työnvälityspalveluiden olisi varmistettava, että kehitetään *vakuutukseen tai vastaavaan järjestelyyn perustuva järjestelmä*, jonka avulla merenkulkijoille voidaan korvata se taloudellinen menetys, joka johtuu siitä, että työnvälityspalvelut tai laivanvarustaja, jota asia koskee, jättävät täyttämättä merenkulkijan työsopimukseen perustuvat velvoitteensa. Normin A 1.4. 5 c kohdan vi) alakohtaan vuonna 2022 tehty lisäys koskee tiedonantovelvollisuutta vakuutusjärjestelmästä tai vastaavasta järjestelystä. Yksityisten työnvälityspalveluiden on varmistettava, että merenkulkijoille ilmoitetaan ennen työhönottoa tai työhönotossa heidän kyseisen järjestelmän mukaiset oikeutensa.

Määräyksessä voidaan katsoa olevan kyse ennen kaikkea yksityisen työnvälityspalvelun tarjoajan informointiveloitteesta sekä velvollisuudesta varmistua siitä, että työnantaja on huolehtinut työsopimukseen sovellettavan lain mukaisista vakuutusveloitteistaan tai muista vastaavista veloitteista. Kun työtä tehdään suomalaisella aluksella, on työnantajalla merityösopimuslain mukaisesti velvollisuus vakuutuksen ottamiseen eräiden kustannusten korvaamiseksi. Lisäksi suomalaisilla aluksilla tehtävässä työssä työnantajan vahingonkorvausvastuu määräytyy merityösopimuslain mukaisesti. Normin A.1.4 10 kohdan mukaan mikään normin määräyksistä ei rajoita laivanvarustajien vastuuta. Yksityisiä työnvälityspalveluita koskevasta tiedonantovelvollisuudesta järjestelmästä, josta kustannukset korvataan, ei ole säädetty kansallisessa lainsäädännössä.

MLC:n normin A 1.4.5 c kohdan vi) alakohdassa viitataan nimenomaisesti työsopimusveloitteiden laiminlyöntiin. Jos kyse on vuokratyöstä eli yksityisen työvoimapalvelun tarjoaja on merenkulkijan työnantaja, korvausvastuu työsopimusveloitteiden laiminlyönnistä määräytyy työsopimukseen sovellettavan lain mukaisesti. Muutoin vastuussa työsopimusveloitteiden laiminlyönnistä aiheutuvien vahinkojen korvaamisesta on työnantaja, jonka palvelukseen merenkulkija välitetään. Huomioiden normin A 1.4 5 kohdan c alakohdan iv) kohdan veloitteen, yksityisen työvoimapalvelun tarjoajan tulisi ainakin varmistua siitä, että varustamo on turvannut kotimatkakustannukset vieraasta satamasta.

Merenkulkijalle voisi aiheutua vahinkoa esimerkiksi siitä, että työsopimuksen mukaista työtä ei olekaan tarjolla. Merenkulkijalle on tällöin voinut aiheutua kustannuksia esimerkiksi siirtymisestä satamaan, josta työnteon oli määrä alkaa. Jos työtä tehdään suomalaisella aluksella, arvi-

oitavaksi voisi tulla myös, onko kyse työsopimuksen perusteettomasta päättämisestä ja työnantajan velvollisuudesta maksaa siitä korvausta. Vuokratyössä kyse voisi olla myös työnantajan velvollisuudesta maksaa palkka peruuntuneesta työvuorosta käyttäjäyrityksessä.

Merityöyleissopimuksen normissa hyväksytään varsinaisen vakuutuksen lisäksi myös ”*vastaava järjestely*”, jolla voidaan korvata työsopimukseen perustuvien velvoitteiden liittyvästä laiminlyönnistä aiheutunut taloudellinen menetys. Koska kyse on vuokratyöyrityksen tai varustamon työnantajavelvoitteiden laiminlyöntiin liittyvien kustannusten korvaamisesta, työnantajan erityösopimuslain 12 luvun 1 §:n mukainen vahingonkorvausvastuu ja 12 luvun 2 §:ssä säädetty korvaus työsopimuksen perusteettomasta päättämisestä voisivat tulla sovellettavaksi jo nykyisin suomalaisella aluksella tehtävään työhön. Työnantajan vahingonkorvausvastuun voidaan katsoa jo sellaisenaan vastaavan MLC:ssä edellytettyä järjestelyä työsopimusvelvoitteiden laiminlyönnin korvaamisesta.

Työnantajan maksukyvyttömyystilanteissa suomalaisilla aluksilla työskentelevien merenkulkijoiden työsuhteesta johtuvat saatavat on turvattu merimiesten palkkaturvajärjestelmällä. Työntekijällä voi olla oikeus saada maksu saatavistaan alukseen kohdistuvan meripanttioikeuden nojalla.

Merityösopimuslain 13 luvun 13 a §:n mukainen vakuutusvelvollisuus koskee jo tällä hetkellä työnantajaa, ja tulee sovellettavaksi ohjeiston säännöissä 2.5 ja 4.2 tarkoitetuissa tilanteissa. Vakuutusvelvollisuus kattaa jo nykyisin tilanteet, joissa on kyse työnantajan vastuusta normissa A.1.4 tarkoitetun yksityisen tai julkisen työnvälityksen kautta palkatun merenkulkijan kotimatka-oikeudesta ja kustannuksista, jotka aiheutuvat merenkulkijan sairastumisesta, tapaturmasta tai kuolemasta. Kun kyse on pykälän sanamuodon mukaan työnantajan velvollisuudesta, voidaan katsoa koskevan myös vuokratyöyrityksen velvollisuutta ottaa työnantajana vakuutus pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa, vaikka yksityistä työnvälitystä koskevaan normiin A.1.5 ei lainkohdassa nimenomaisesti viitata.

Yksityisen työnvälityspalveluiden kautta palkatun työntekijän kannalta olennainen on merityösopimuslain 13 luvun 13 a §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta, jonka mukaisesti vakuutuksen tulee kattaa työntekijöiden kotimatkakustannukset sekä työntekijöiden työsuhteesta johtuvat saatavat enintään neljän kuukauden ajalta. Työnantaja on vastuussa kotimatkakustannuksista esimerkiksi silloin, kun työnantaja on irtisanonut työsopimuksen tuotannollisista tai taloudellisista syistä, kun työnantaja on päättänyt työsopimuksen työntekijästä johtuvasta syystä ilman laillista perustetta tai kun työntekijä on päättänyt työsopimuksen työnantajasta johtuvasta syystä. Merityösopimuslain 13 luvun 13 a §:n 3 momentin mukaan työntekijällä on oikeus saada maksu suoraan vakuutuksesta tai muusta rahavakuudesta. Kotimatkakustannusten korvaaminen vakuutuksesta voisi tulla kyseeseen sovittuun työnteon aloituspaikkaan matkustaneelle työntekijälle esimerkiksi silloin, jos työnantajasta johtuvasta syystä työtä ei olekaan työsopimuksen mukaisesti tarjolla ja työntekijä tästä syystä päättää työsopimuksen tai jos työnantaja edellä 3 luvun 2 §:n mukaisesti päättää työsopimuksen.

Merityösopimuslain 13 luvun 17 §:n mukaisesti varustamon otettava vakuutus tai asetettava rahavakuus myös muiden kuin omien työntekijöidensä 13 a §:ssä tarkoitettujen kotimatka-, hoito- ja hautauskustannusten turvaamiseksi. Velvoite soveltuu myös vuokratyöhön varustamon ollessa käyttäjäyrityksenä. Varustamon vastuu on kuitenkin suppeampi kuin 13 luvun 13 a §:n mukainen työnantajalle asetettu vakuutusvelvollisuus, koska varustamolla ole palkanmaksuvelvollisuutta toisen työnantajan palveluksessa oleville työntekijöille (HE 167/2016 vp).

Yksityisten työvoimapalveluiden valvontaan liittyvät määräykset

MLC:n A1.4.5 normin 6 kohdan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on valvottava tarkasti kaikkia alueellaan olevia merenkulkijoiden työnvälityspalveluja. Yksityisten, alueellisten työnvälityspalvelujen harjoittamiseen tarvittavien mahdollisten lupien, todistuksien tai muiden valtuutuksien antaminen tai uudistaminen edellyttää, että työnvälityspalvelujen todetaan olevan kansallisten lakien ja määräysten mukaisia. Normin 7 kohdan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on huolehdittava siitä, että merenkulkijoiden työnvälityspalveluja koskevat valitukset tutkitaan ja käsitellään asiaankuuluvissa elimissä asianmukaisessa järjestyksessä. Tarvittaessa käsittelyyn voivat osallistua laivanvarustajien ja merenkulkijoiden edustajat.

Työsuojeluviranomaiset valvovat, että yksityisiä työvoimapalveluja tarjoavat noudattavat työnantajana ollessaan merityölainsäädännön mukaisesti määräytyviä työehtoja. Yhdenvertaisuuslain noudattamista työelämässä valvovat yhdenvertaisuusvaltuutettu ja työsuojeluviranomaiset. Tasa-arvovaltuutettu valvoo sukupuoleen perustuvaa syrjintää. Vastaavasti valvotaan niitä työnantajia, jotka ovat ottaneet palvelukseensa yksityisen työnvälityksen kautta työntekijöitä. Vaikka varsinaista valitusoikeutta itse yksityisen työvoimapalvelun työnvälitystapahtumasta ei ole säädetty, työsuojeluviranomainen tutkii mahdollisia työsuhteen ehtojen noudattamista koskevia rikkomuksia. Työelämän syrjintätapauksissa toimivaltaisia viranomaisia ovat myös yhdenvertaisuusvaltuutettu ja tasa-arvovaltuutettu. Lisäksi työsyryntää ja työnvälityksen maksukiellon rikkomista koskeva epäily voidaan saattaa poliisiin tutkittavaksi ottaen huomioon rikoslain 47 luvun rangaistussäännökset. Edellä selostetulla tavalla työ- ja elinkeinoministeriö seuraa yksityisten työvoimapalveluiden tarjoajien toimintaa yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Merityöyleissopimuksen A.1.4 normin 5 kohdan c) alakohdan v) kohdan sekä 6 ja 7 kohdan määräysten voidaan siten katsoa keskeisiltä osin täyttyvän kansallisessa lainsäädännössä.

Normin 8 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion, joka on ratifioinut tämän yleissopimuksen, on mahdollisuuksien mukaan tiedotettava kansalaisilleen ongelmista, joita saattaa aiheutua työstä, jota tehdään sellaisen valtion lipun alla purjehtivalla aluksella, joka ei ole ratifioinut tätä yleissopimusta, ellei se varmistu siitä, että työhön sovelletaan vastaavanlaisia määräyksiä kuin ne, jotka on vahvistettu tässä yleissopimuksessa. Yleissopimuksen ratifioineen jäsenvaltion on varmistustoimenpiteisiin ryhtyessään otettava huomioon, että ne eivät saa olla ristiriidassa asianomaisten valtioiden hyväksymien työntekijöiden vapaan liikkuvuuden periaatetta koskevien sopimusten kanssa. Kohta ei edellytä lainsäädäntötoimenpiteitä. Saatujen tietojen mukaan yksityiset työnvälityspalvelut välittävät Suomesta merityöntekijöitä pääsääntöisesti sellaisille aluksille, joiden lippuvaltiot ovat ratifioineet MLC:n.

Normin 9 kohdan mukaan kunkin tämän yleissopimuksen ratifioineen jäsenvaltion on edellytettävä, että sen lipun alla purjehtivien alusten laivanvarustajat, jotka käyttävät merenkulkijoiden työnvälityspalveluja sellaisissa maissa tai alueilla, joissa tätä yleissopimusta ei sovelleta, mahdollisuuksien mukaan varmistautuvat siitä, että työnvälityspalvelut ovat tämän normin vaatimusten mukaisia.

Julkisia työvoima- ja yrityspalveluita koskevan lain esitöissä on todettu, että Suomen Varustamot ry on sopinut merenkulun työntekijäjärjestöjen (Suomen Merimies-Unioni ry:n, Suomen Laivanpäällystöliitto ry:n sekä Suomen Konepäällystöliitto ry:n) kanssa, että varustamot sopivat kussakin yksittäisessä tapauksessa mainittujen järjestöjen kanssa etukäteen siitä, minkä miehitystoimiston kautta varustamo hankkii EU:n ulkopuolisia työntekijöitä. Käytettävien välitystoimistojen edellytetään noudattavan kansainvälisiä standardeja. Koska ulkomainen työvoima käytännössä tulee EU:n ulkopuolelta, Suomen voidaan katsoa ilman nimenomaista lain säännöstäkin täyttävän yleissopimuksen tason (HE 133/2012 vp). Edellä kerrotulla tavalla Suomessa

varustamot käyttävät ulkomailla sijaitsevia miehitystoimistoja ulkomaalaisten merenkulkijoiden palkkaamiseen. Miehitystoimistot ovat työntekijäjärjestöjen hyväksymiä ja työsuojeluviranomainen valvoo työnvälitystä.

6.2 Hylättyjen merenkulkijoiden kotimatka-oikeus ja korvaavien merenkulkijoiden toimittaminen alukselle ja heidän oikeuksiensa turvaaminen

Merityöyleissopimuksen säännön 2.5 mukaan merenkulkijoilla tulee olla oikeus maksuttomaan kotimatkaan ohjeistossa määriteltyjen ehtojen ja olosuhteiden mukaisesti. Kunkin jäsenvaltion tulee edellyttää, että sen lipun alla purjehtivat alukset antavat asiaankuuluvat vakuudet, joilla varmistetaan merenkulkijoiden kotimatka-oikeuden toteutuminen ohjeiston määräysten mukaisesti.

Sääntöä tarkentaa ohjeiston normi A.2.5.1, joka koskee merenkulkijoiden kotimatkaa ja normi A.2.5.2, joka koskee merenkulkijoiden hylkäämistapauksia varten perustettavaa rahavakuusjärjestelmää.

Normissa A.2.5.1 säädetään merenkulkijan kotimatka-oikeuden edellytyksistä. Pääsääntönä on, että laivanvarustaja vastaa merenkulkijan kotimatka-oikeuden toteuttamisesta ja siihen liittyvistä kustannuksista. Jos laivanvarustaja ei voi järjestää tai maksaa kotimatkaan oikeutettujen merenkulkijoiden matkaa, normin 5 kohdan mukaan sen jäsenmaan toimivaltaisen viranomaisen, jonka lipun alla alus purjehtii, on järjestettävä asianomaisen merenkulkijan kotimatka. Jos se ei voi tätä järjestää, tulee valtion, josta merenkulkija lähtee kotiin tai valtion, jonka kansalainen merenkulkija on, järjestää kotimatka ja periä kustannukset siltä jäsenmaalta, jonka lipun alla alus purjehtii. Jäsenmaa, jonka lipun alla alus purjehtii, saa periä merenkulkijan kotimatkastai aiheutuneet kustannukset laivanvarustajalta.

Normin 6 kohdan mukaan jäsenvaltio, joka on maksanut kotimatkastai aiheutuneet kustannukset tämän ohjeiston mukaisesti voi, ottaen huomioon asiaan liittyvät kansainväliset sopimukset, muun muassa vuodelta 1999 olevan kansainvälisen alusten takavarikkoa koskevan yleissopimuksen, pidättää tai vaatia asianomaisen laivanvarustajan aluksien asettamista arestiin siksi, kunnes kyseinen summa on maksettu takaisin normin 5 kohdan mukaisesti.

Normin 7 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on avustettava niiden merenkulkijoiden kotimatkaa, jotka työskentelevät sen satamissa käyvillä tai sen sisä- tai aluevesien kautta purjehtivilla aluksilla sekä edistettävä sitä, että heidän tilalleen palkataan toisia merenkulkijoita. Erityisesti jäsenvaltio ei saa evätä kenenkään merenkulkijan kotimatka-oikeutta syistä, jotka johtuvat laivanvarustajan taloudellisista olosuhteista tai siitä, että laivanvarustaja on kyvytön tai haluton palkkaamaan merenkulkijan tilalle toista merenkulkijaa (8 kohta).

Kevään 2022 työkonferenssissa normin A2.5.1 9 kohtaa muutettiin ja kohdassa aiemmin mainittu teksti siirrettiin uuteen 10 kohtaan. Muutetun 9 kohdan mukaan:

”Jäsenvaltioiden on avustettava merenkulkijan nopeaa kotimatkaa, myös silloin kun hänen katsotaan tulleen hylätyksi normin A2.5.2 kohdan 2 mukaisesti.⁵ Satamavaltioiden, lippuvaltioiden ja merenkulkijan kotimaiden on tehtävä yhteistyötä sen varmistamiseksi, että merenkulkijalle, joka on palkattu alukselle kyseisten valtioiden alueella hylätyn merenkulkijan tilalle tai työskentelee kyseisten valtioiden lipun alla purjehtivalla aluksella, myönnetään hänelle tämän yleissopimuksen mukaiset oikeutensa.”

Muutoksen taustalla vaikuttivat kokemukset siitä, että joissakin maissa satamavaltioviranomaiset ovat estäneet hylätylle alukselle jääneiden merenkulkijoiden kotimatkoja johtuen esimerkiksi siitä, että kansainvälinen meriturvallisuutta koskeva SOLAS-sopimus edellyttää tiettyä vähimmäismiehitystä aluksella, jotta aluksen turvallinen ylläpito voidaan varmistaa. Uusi kohta korostaa hylättyjen merenkulkijoiden kotimatka-oikeutta ja satamavaltioiden, lippuvaltioiden ja merenkulkijoiden kotimaiden yhteistyövelvoitetta varmistaa, että alukselle palkatut korvaavat merenkulkijat saavat MLC:n mukaiset oikeutensa.

ILO:n erityisyleissopimusta käsittelevän kolmikantaisen erityiskomitean (STC) kokouksessa keväällä 2022 keskusteltiin siitä, kuka vastaa uusien merenkulkijoiden palkkaamisesta alukselle ja työsuhteesta johtuvista velvoitteista. Merenkulkijat ja varustamot olivat sitä mieltä, että vastuukysymyksestä on säädetty jo MLC:n ohjeiston normin A2.5.1 kohdassa 5. Kyseinen kohta koskee kuitenkin sanamuodon mukaisesti merenkulkijan kotimatka-oikeutta ja sen toteuttamisesta vastaavien järjestystä sekä oikeutta saada kustannukset perittyä lippuvaltiolta. Lisäksi normin A2.5.2 mukainen rahavakuusjärjestelmä koskee vain hylättyjä merenkulkijoita. Hylkäämistilanteissa alukselle palkattavien uusien merenkulkijoiden osalta vastuukysymyksen voidaankin katsoa jääneen osin avoimeksi ja tulkinnanvaraiseksi.

Joulukuussa 2022 pidetyn kolmikantaisen ILO-IMO työryhmän kokouksessa sovittiin satamaja lippuvaltioviranomaisille tarkoitettu ohje siitä, miten merenkulkijoiden hylkäämistä koskevia tapauksissa toimitaan. Ohje ei ole oikeudellisesti sitova, mutta se on laadittu ottaen huomioon muun muassa olemassa olevat MLC:n määräykset. Ohje on julkaistu 18.1.2023 [ILO:n verkkosivustolla](#).

Suomen lipun alla työskentelevien merenkulkijoiden kotimatka-oikeutta koskeva sääntely

Merityöyleissopimuksen kotimatkaa koskevan säännön 2.5 ja varustamon vastuuta koskevan säännön 4.2 määräykset on pantu Suomessa täytäntöön merityösopimuslain säännöksillä. Merityösopimuslain 2 luvun 10—13 §:ssä ovat sairausajan palkkaa, sitä vastaavaa korvausta, sairastuneen tai loukkaantuneen työntekijän hoitoa sekä sairaanhoidon kustannuksia koskevat säännökset. Lain 3 luvussa ovat puolestaan säännökset työnantajan velvollisuudesta maksaa ja järjestää työntekijöiden kotimatkat alukselta kotiin. Merityösopimuslain 3 luvun 3 §:n mukaan työnantajan on huolehdittava työntekijän vapaita kotimatkoja koskevista järjestelyistä. Jos työnantaja ei voi matkaa järjestää, työnantajan on käännettävä Suomen edustuston puoleen, jonka on järjestettävä matka.⁶

---

⁵ Normin A2.5.2 2 kohdan mukaan tätä normia sovellettaessa merenkulkijan katsotaan tulleen hylätyksi, jos tämän yleissopimuksen vaatimusten tai merenkulkijan työsuhteen ehtojen vastaisesti laivanvarustaja a) ei maksa merenkulkijan kotimatkan kustannuksia; tai b) on jättänyt merenkulkijan ilman tarvittavaa ylläpitoa ja tukea; tai c) on muutoin yksipuolisesti katkaissut siteensä merenkulkijaan, mukaan luettuna työsuhteen perustuvan palkan jättäminen maksamatta vähintään kahden kuukauden ajalta.

⁶ Pykälän säännöskohtaisten perusteluiden mukaan, jos työnantaja ei pysty matkajärjestelyjä hoitamaan tai kustantamaan matkaa, säännöksellä velvoitettaisiin edustusto huolehtimaan matkajärjestelyistä ja

Suomessa on niin ikään säädetty merityöyleissopimuksen sääntöjen 2.5 ja 4.2 mukaisesti työnantajan velvollisuudesta ottaa ja pitää voimassa vakuutus tai vastaava rahavakuus säädettyjen kotimatka-oikeuksien ja sairastuneen tai loukkaantuneen työntekijän taloudellisen aseman turvaamiseksi. Asiasta säädetään merityösopimuslain 13 luvun 13 a §:ssä ja varustamon vastuusta 13 luvun 17 §:ssä, joiden sisältöä on kuvattu edellä.

Edellä mainittujen säännösten perusteella Suomen lipun alla ulkomaanliikenteessä työskentelevät työntekijät ovat siten oikeutettuja merityösopimuslain 3 luvussa säädettyihin vapaisiin kotimatkoihin, joiden järjestelyistä vastaa pääsääntöisesti työnantaja. Jos työnantaja ei pysty järjestämään vapaita kotimatkoja sen on käännyttävä asiassa Suomen edustuston puoleen, jonka on järjestettävä kotimatka. Työntekijöiden hylkäämistapauksissa työntekijöiden on mahdollista saada kotimatkoista ja muista laissa säädettyistä seikoista johtuvat kulut korvattua työnantajan taikka varustamon ottamista merityösopimuslain 13 luvun 13 a ja 17 §:ssä säädettyistä vakuutuksista.

Laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetussa lain (1687/2009) 2 luvussa säädetään aluksen miehityksestä ja vahdinpidosta, mukaan lukien aluksen turvallisuudesta miehityksestä (5 §). Säännöksiä sovelletaan suomalaisen alukseen ja suomalaisella työskentelevään laivaväkeen sekä suomalaisen aluksen laivanisäntään. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella ei kuitenkaan voida määrittellä rannassa seisovan aluksen miehitystä ja siten estää hylättyjen merenkulkijoiden kotimatkaa.

Nykytilan arviointi

Merityösopimuslaissa ei ole säädetty, kuinka toimitaan vieraan lipun alla työskentelevien työntekijöiden kotimatkojen ja heidän tilalleen palkattavien työntekijöiden suhteen silloin, jos heidän työnantajansa on hylännyt merenkulkijat Suomeen. Kyse on siitä, kuinka Suomen toimivaltaiset viranomaiset menettelisivät, kun Suomi on hylkäämistilanteessa satamavaltio.

MLC:n ohjeiston normin A2.5.2 mukaisesti merenkulkijan katsotaan tulleen hylätyksi, jos MLC:n vaatimusten tai merenkulkijan työsopimuksen ehtojen vastaisesti laivanvarustaja ei maksa merenkulkijan kotimatkan kustannuksia tai on jättänyt merenkulkijan ilman tarvittavaa ylläpitoa ja tukea tai on muutoin yksipuolisesti katkaissut siteensä merenkulkijaan, mukaan luettuna työsopimukseen perustuvan palkan jättäminen maksamatta vähintään kahden kuukauden ajalta.

MLC:n ohjeiston kotimatka-oikeutta koskevaan normiin A2.5.1 vuonna 2022 lisätyn 9 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on avustettava merenkulkijan nopeaa kotimatkaa, myös silloin kun hänen katsotaan tulleen hylätyksi normin A2.5.2 kohdan 2 mukaisesti. Satamavaltioiden, lippuvaltioiden ja merenkulkijoiden kotimaiden on tehtävä yhteistyötä sen varmistamiseksi, että merenkulkijalle, joka on palkattu alukselle kyseisten valtioiden alueella hylätyn merenkulkijan tilalle tai joka työskentelee kyseisten valtioiden lipun alla purjehtivalla aluksella, myönnetään hänen tämän yleissopimuksen mukaiset oikeutensa.

---

kustannuksista. Edustustolla olisi oikeus periä maksamansa kustannukset työnantajalta, jolle matkan järjestäminen ja kustantaminen 2 §:n mukaan ensisijaisesti kuuluu (HE 174/2010 vp).

Jäsenvaltioiden yleisen avustamisvelvoitteen voidaan katsoa sisältyneen jo normin 7 kohtaan, jonka mukaan kunkin jäsenvaltion on avustettava niiden merenkulkijoiden kotimatkaa, jotka työskentelevät sen satamissa käyvillä tai sen sisä- tai aluevesien kautta purjehtivilla aluksilla sekä edistettävä sitä, että heidän tilalleen palkataan toisia merenkulkijoita. Normin 7 kohtaa ei ole täytäntöönpantu Suomessa lainsäädännöllä eikä asiaa ole käsitelty MLC:n täytäntöönpanoa koskevassa hallituksen esityksessä. Normin 7 ja 9 kohdat koskevat sanamuodon mukaisesti kotimatkaa *avustamista*, mutta niissä ei nimenomaisesti aseteta jäsenvaltiolle velvoitetta hylätyn merenkulkijan kotimatkan järjestämiseen tai maksamiseen. Uudessa 9 kohdassa on kyse jäsenvaltioiden olemassa olevien velvoitteiden täsmentämisestä.

Merenkulkijan työnantajana oleva varustamo on ensisijaisesti vastuussa merenkulkijan kotimatkakustannuksista. MLC:n toimeenpanoa koskevassa hallituksen esityksessä (HE 80/2012 vp) ei ole arvioitu tarkemmin sitä, miten MLC:n normissa A2.5.1 kohdassa 5 säädetty etusijajärjestys (1. varustamo, 2. lippuvaltio, 3. lähtömaan satamavaltio tai merenkulkijan kansalaisuusvaltio) kotimatkan järjestämisessä tai maksamisessa toteutettaisiin. Kotimatkan maksaneella jäsenmaalla on oikeus periä kustannukset niistä ensisijaisesti vastuussa olevalta. Etusijajärjestyksestä on säädetty suomalaisten alusten osalta. Normin 1 kohdan mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus varmistaa, että sen lipun alla purjehtivilla aluksilla olevilla merenkulkijoilla on oikeus kotimatkaan. Kohdassa ei nimenomaisesti mainita hylkäämistilannetta. Jos työnantaja ei voi järjestää kotimatkaa, Suomen edustuston on merityösopimuslain 3 luvun 3 §:n mukaan järjestettävä kotimatka eli Suomi vastaa kotimatkakustannuksista aluksen lippuvaltiona.

Hylättyjen merenkulkijoiden kotimatkakustannusten korvaamiseksi ohjeiston normissa A2.5.1 edellytetään jäsenvaltioita perustamaan rahavakuusjärjestelmä. Kansainvälisellä tasolla on kuitenkin esiintynyt tilanteita, joissa hylätyn merenkulkijan kotimatkakustannuksia ei ole saatu korvatuksi rahavakuusjärjestelmästä. MLC:n ohjeiston normin uuden 9 kohdan ei kuitenkaan voida katsoa edellyttävän, että Suomi satamavaltiona maksaisi Suomeen hylätyn merenkulkijan kotimatkakustannukset tai kustannuksia, jotka liittyvät korvaavan miehistön palkkaamiseen hylättyjen merenkulkijoiden tilalle.

Suomessa merenkulkijoiden hylkäämistilanteita ei tietyvästi ole ollut lainkaan eikä menettelystä tällaisissa tilanteissa ole lainsäädäntöä. Hylkäämistilanteessa Suomen viranomaisilla ei ole toimivaltaa edellyttää edes suomalaiselle alukselle korvaavaa miehistöä esimerkiksi alusturvalisuuteen liittyvän lainsäädännön perusteella. Hylättyjen merenkulkijoiden kotimatkaa ei siten estettäisi edellyttämällä turvallista miehistystä.

ILO-IMOn kolmikantaisen työryhmän ohjeistus menettelystä hylkäämistilanteissa

MLC:ssa ei määritellä tarkemmin, mitä kotimatassa avustamisella tarkoitetaan. Avustamisvelvoitteen sisältöä satamavaltion näkökulmasta voidaan arvioida hylkäämistilanteita koskevan ILO:n ja IMOn kolmikantaisen työryhmän laatiman [ohjeistuksen](#) perusteella.

Ohjeistuksen 17 kohdan c) alakohdassa määrätään satamavaltion vähimmäisvelvoitteista. Hylkäämistapauksissa satamavaltion toimivaltaisten viranomaisten tulisi vähintäänkin edistää merenkulkijoiden nopeaa kotimatkaa ja korvaavan miehistön saamista heidän tilalleen. Hylättyjen merenkulkijoiden kotimatkaa ei saisi estää. Lisäksi satamavaltion tulisi tarjota välttämättömät perustarpeet, kuten ruoka, majoitus, juomavesi, välttämätön polttoaine aluksella oleskelun mahdollistamiseksi sekä välitön terveydenhoito. Satamavaltion tulisi myös välittömästi tiedottaa lippuvaltiota ja merenkulkijoiden kansalaisuusvaltiota hylkäämistilanteesta ja toimia niiden kanssa yhteistyössä tilanteen ratkaisemiseksi. Lisäksi satamavaltion tulisi muun muassa avustaa

merenkulkijaa yhteydenotossa hänen kansalaisuusvaltionsa edustustoon, omaisiinsa sekä merenkulkijoita edustaviin järjestöihin. Satamavaltioiden toimivaltaisten tulisi lisäksi varmistaa, että pakkotyön uhreiksi joutuneilla merenkulkijoilla on oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin, kuten korvaukseen. Satamavaltion toimivaltaisten viranomaisten olisi myös varmistettava, että merenkulkijat saavat henkilöllisyystodistuksensa.

Ohjeistuksen 19-30 kohdissa on määräyksiä yleisestä menettelystä hylkäämistilanteissa. Satamavaltion toimivaltaisten viranomaisten tulisi raportoida hylkäämistilanteesta ILOlle tapauksen merkitsemiseksi ILO:n hylkäämistilanteiden tietokantaan. Satamavaltion toimivaltaisten viranomaisten tulisi tehdä yhteistyötä tilanteen selvittämiseksi ja ilmoittaa hylkäämisestä muun muassa lippuvaltiolle, varustamolle, merenkulkijoiden kansalaisuusvaltioille, työnvälitysvaltioille sekä varustamoita ja merenkulkijoita edustaville järjestöille.

Ohjeiston menettelymääräykset koskevat myös hylkäämistapauksen selvittämisen koordinoitua ja kotimatkakustannusten maksamisen etusijajärjestyksestä tilanteessa, jossa kotimatkakustannuksia ei saada katettua rahavakuusjärjestelmästä.

Lippuvaltion tulisi johtaa tapauksen selvittämistä, jos varustamo ei täytä velvoitteitaan. Varustamon ja lippuvaltion laiminlyödessä velvoitteensa siirtyisi vastuu asian selvittämisestä ja yhteistyön koordinoimisesta satamavaltiolle. Viimesijaisesti hylkäämistilanteen selvittämisestä olisi vastuussa merenkulkijan kansalaisuusvaltio. Lippuvaltion, satamavaltion ja/tai kansalaisuusvaltion tulisi avustaa merenkulkijaa saamaan korvauksen kotimatkasta rahavakuusjärjestelmästä. Jos rahavakuusjärjestelmää ei ole tai se ei ole voimassa, ensisijaisesti lippuvaltion olisi järjestettävä merenkulkijan kotimatka. Toissijaisesti vastuu kotimatkan järjestämisestä olisi satamavaltiolla ja viimesijaisesti merenkulkijan kansalaisuusvaltiolla. Jos rahavakuusjärjestelmä ei riitä kattamaan merenkulkijan maksattomia palkkoja yli neljän kuukauden ajalta, valtioiden olisi tehtävä yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten sekä merenkulkijoiden ja varustamoiden järjestöjen kanssa tilanteen ratkaisemiseksi.

Jäsenvaltioiden tulisi myös perustaa toimielin, jossa merenkulkijoiden ja varustamoiden järjestöjen kuuleminen on mahdollista toimivaltaisten viranomaisten vastuiden ja velvoitteiden määrittämiseksi hylkäämistilanteissa.

Ohjeistuksen 28 kohdan mukaan hylkäämistilanne katsotaan ratkaistuksi, kun ILO on vastaanottanut jäsenvaltiolta tai järjestöltä tiedon siitä, että kaikkien kotimatkaa toivoneiden merenkulkijoiden kotiinpaluu on onnistunut ja että merenkulkijat ovat saaneet maksamatta jääneet palkkansa ja muut työ sopimuksesta johtuvat velvoitteensa.

Ohjeistuksen 18 kohdassa toistetaan MLC:n normin A2.5.1 9 kohdan määräys siitä, satamavaltioiden, lippuvaltioiden ja työnvälitysvaltioiden on tehtävä yhteistyötä, jotta korvaavalle miehistölle myönnetään MLC:n mukaiset oikeudet. Ohjeistuksessa ei ole tarkempia määräyksiä hylätyn merenkulkijan tilalle palkatun miehistön avustamisesta.

ILO:n ohjeistus merenkulkijoiden hylkäämistilanteista ei ole luonteeltaan oikeudellisesti sitova.

Ohjeistuksen 17 kohdassa mainittujen vähimmäistoimien voidaan katsoa täyttyvän Suomessa jo nykyisin.

Suomessa tilapäisesti oleskelevilla merenkulkijoilla on toimeentulolain (1412/1997) 27 §:n 2 momentin nojalla oikeus kiireelliseen ja välttämättömään toimeentulotukeen, kuten ruokaan ja välttämättömiin reseptilääkkeisiin. Toimeentulotuki on viimesijainen tukimuoto ja Suomessa

tilapäisesti oleskelevan on ensin selvitettävä, voiko apua kotiinpaluuseen saada muualta, kuten vakuutuksesta tai kansalaisuusvaltion edustustosta.

Hyvinvointialueiden sosiaalipalvelut tarjoavat kunnan alueella oleskeleville henkilöille apua kriisitilanteissa, kuten akuutissa yösijan tarpeessa, asunnottomuudessa tai yllättävässä varattomuudessa, joka johtaa perustarpeiden, kuten ruuan- ja lääkkeidensaannin epävarmuuteen. Palvelua toteutetaan myös puhelimitse, etäyhteydellä tai jalkautumalla tilanteen vaatimaan paikkaan. Virka-aikainen sosiaalipäivystys toimii yhteistyössä poliisin, terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen ja hätäkeskuksen sekä tarpeen mukaan myös muiden alueen toimijoiden kanssa. Kuntien ja hyvinvointialueiden sosiaalipalveluiden kautta hylätty merenkulkija voisi saada apua esimerkiksi yhteydenotossa kotimaahansa tai vakuutusyhtiöönsä sekä varattomuustilanteessa akuuttiin majoitukseen ja perustarpeiden turvaamiseen.

Suomessa viranomaisten on hallintolain 8 §:n mukaisesti annettava maksutonta neuvontaa ja vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen. Toimivaltaiset viranomaiset olisivat velvollisia opastamaan merenkulkijaa ottamaan yhteyttä kansalaisuusvaltionsa edustustoon, joka auttaisi yhteydenpidossa kotimaahan ja kotimatkan järjestämisessä konsulilainsäädännöstä riippuen. Tarvittaessa hylättyä merenkulkijaa tulisi neuvoa ottamaan yhteyttä kunnan tai hyvinvointialueen sosiaaliviranomaisiin. Käytännössä hylättyjen merenkulkijoiden ja heidän tilalleen palkattavan miehistön kanssa ovat ensivaiheessa tekemisissä sata-massa toimivat viranomaiset, kuten Rajavartiolaitos ja Tulli.

Suomessa hädänalaisessa asemassa olevaa ulkomaalaista kehoitettaisiin lähtökohtaisesti kääntymään oman kansalaisuusvaltionsa tai aluksen lippuvaltion edustuston puoleen. Konsulisuheteita koskeva Wienin yleissopimuksen 5 artiklassa velvoitetaan edustustoja muun auttamaan ja avustamaan kansalaisiaan sekä tarvittaessa edustamaan heitä tai järjestämään asianmukaisen edustus vastaanottajavaltion tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa. Wienin konsulisopimus velvoittaa myös lähettäjävaltion kansallisuutta olevien alusten eli aluksen lippuvaltion edustustoja sen miehistön avustamiseen (5 artikla 1-kohta). Suomen ulkoministeriöllä ei ole roolia Suomessa olevien ulkomaalaisten avustamisessa. Ulkomaalaista Suomeen hylättyä merenkulkijaa avustaisi sen valtion edustusto, jonka kansalainen merenkulkija on tai aluksen lippuvaltion edustusto. Yleisesti edustuston mahdollisuudet vastata kotimatkakuluista riippuvat siitä, onko asiasta säädetty kyseisen valtion konsulilainsäädännössä. MLC:ssä kuitenkin edellytetään, että aluksen lippuvaltion tulisi korvata kotimatkakustannukset, jos varustamo ei niistä vastaa eli lähtökohtaisesti aluksen lippuvaltion edustuston tulisi tällöin järjestää kotimatka.

Voidaan katsoa, että Suomessa toimivaltaiset viranomaiset olisivat jo tällä hetkellä velvollisia avustamaan tarvittaessa hylättyä merenkulkijaa ja hänen tilalleen palkattavia miehistön jäseniä eikä asiasta tarvitsi MLC:n ohjeiston normin A2.5.1 9 kohdan toimeenpanemiseksi erikseen säätää. Edellä kerrotulla tavalla normin uuden 9 kohdan ei voida katsoa edellyttävän, että Suomi satamavaltiona vastaisi hylätyn merenkulkijan kotimatkakustannuksista. Voimassa olevan lainsäädännön nojalla Suomessa toimivaltaiset viranomaiset käytännössä avustaisivat merenkulkijaa kotimatkan järjestämiseksi tai oikeuksiensa turvaamiseksi esimerkiksi yhteydenotossa vakuutusyhtiöönsä, edustustoonsa tai kotimaahansa sekä tarvittaessa huolehtisivat merenkulkijan välttämättömistä perustarpeista, kuten ruuan- ja lääkkeidensaannista sekä majoituksesta.

6.3 Sosiaaliset yhteydet

Merityöyleissopimuksen normi A3.1 koskee asuintiloja ja virkistysmahdollisuuksia. Kesän 2022 työkonferenssissa sovittiin että, normin 17 kohdassa mainitaan sosiaaliset yhteydet. Täsmentyn 17 kohdan mukaan: ”kaikille aluksessa oleville merenkulkijoille on järjestettävä erityisiä virkistys- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, mukaan lukien sosiaaliset yhteydet, jotka on sopeutettu vastaamaan niiden merenkulkijoiden tarpeita, joiden täytyy asua ja työskennellä aluksella, ja on otettava huomioon sääntö 4.3 ja siihen liittyvät ohjeiston määräykset, jotka koskevat terveyden ja turvallisuuden suojelua ja tapaturmien torjuntaa.” Sosiaalisilla yhteyksillä tarkoitetaan puhelin- ja internetyhteyksiä.

Normia tarkennetaan MLC:n ohjeiston ei-sitovassa suositusosassa (suositus B3.1.11 – Virkistysmahdollisuudet, posti ja vierailut aluksella). Mainitun suosituksen 4 kohdan j) alakohtaa muutettiin siten, että kyseiseen kohtaan jätettiin ainoastaan maininta merenkulkijoiden mahdollisuudesta käyttää aluksen puhelinjärjestelmää maihin suuntautuviin puheluihin kohtuullista korvausta vastaan, edellyttäen, että kyseinen yhteys on käytettävissä.

Internetiä koskeva kirjaus erotettiin suosituksessa 4 kohdan j) alakohdasta omaksi 8 kohdaksi. Sen mukaan laivanvarustajien tulisi, siinä määrin kuin se on kohtuullisesti mahdollista, järjestää aluksissaan oleville merenkulkijoille internetyhteys mahdollisesti kohtuullista korvausta vastaan. Suositusosan muutokset eivät merkitse asiallista muutosta säännöksiin, koska sekä puhelinjärjestelmästä että internetyhteydestä on säädetty suosituksessa jo aiemmin.

Nykytilan arviointi

Laivaväen asuintiloista- ja virkistysmahdollisuuksista säädetään laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetussa laissa (395/2012, jäljempänä laki 395/2012) sekä sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa laivaväen asuinympäristöstä aluksella (825/2012, jäljempänä asuntoasetus).

Lain 395/2012 tarkoituksena on varmistaa laivaväen työ- ja asuinympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä mahdollisuus asianmukaiseen ravintoon, virkistykseen ja vapaa-ajanviettoon aluksella. Lakia sovelletaan suomalaisiin aluksiin, joilla työskentelee laivaväkeä. Laivaväellä tarkoitetaan laissa henkilöitä, jotka työskentelevät työsuhteessa tai muutoin toimivat tai työskentelevät jossakin ominaisuudessa aluksella. Lain 13 §:n perussäännöksessä säädetään laivaväen velvollisuudesta huolehdittava siitä, että aluksella on asianmukaiset tilat ja välineet laivaväen virkistäytymistä ja vapaa-ajan viettoa varten. Käytännössä laivaväen käytettävissä olevat virkistysmahdollisuudet vaihtelevat huomattavasti riippuen muun muassa aluksen koosta, aluksen iästä, aluksella vietettävän ajan pituudesta sekä aluksen reitistä.

Nykykäytännön mukaan laivaväellä on suomalaisilla aluksilla mahdollisuus käyttää kohtuullisin kustannuksin aluksen olemassa olevia yhteydenpitovälineitä (puhelin, tietokone, internetyhteys) vapaa-ajan yhteydenpitoon, silloin kuin se olosuhteet huomioiden on mahdollista. Tällainen vakiintunut käytäntö on ollut olemassa jo vuosikymmeniä. Lisäksi nykyaikana laivaväellä lähes poikkeuksetta on myös omat yhteydenpitovälineensä mukana aluksella.

Asuntoasetus sisältää yksityiskohtaisia säännöksiä aluksen virkistystilojen sijoittelusta, koosta, rakenteesta, lukumäärästä, varustuksesta, fysikaalisista ominaisuuksista, kunnossapidosta ja muista virkistystilojen ja virkistäytymisen asianmukaisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Asuntoasetuksen virkistystiloja koskevan 11 §:n 1 momentin mukaan aluksen avoimelle kannelle on varattava virkistäytymistä varten tila tai tiloja, joihin laivaväellä on vapaa pääsy. Aluksella, jonka bruttovetoisuus on yli 500, on sen mukaan oltava tarkoituksenmukaisesti sijoitetut ja varustetut virkistystilat. Säännöksen 2 momentin mukaan aluksella, jonka bruttovetoisuus on vähintään 5 000, on oltava lisäksi asianmukaisesti varustettu kokoontumishuone sekä erikseen tilat harrastustoimintaa ja kuntoliikuntaa varten.

Kansallisessa lainsäädännössä ei ole nimenomaisia säännöksiä virkistyskäyttöön tarkoitetuista yhteydenpitovälineistä aluksella. Niiden voidaan kuitenkin katsoa sisältyvän lain (395/2012) 13 §:n tarkoittamiin asianmukaisiin välineisiin virkistäytymistä ja vapaa-ajan viettoa varten. Mahdollinen asunto-asetuksen täsmentämistarve arvioidaan erikseen.

6.4 Merimiespalvelut satamissa (internetyhteys)

Edellä mainitun lisäksi merimiespalveluita satamissa koskevan suosituksen B4.4.2 muutetun 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulisi, siinä määrin kuin se on kohtuullisesti mahdollista, järjestää merenkulkijoille, jotka ovat laivoilla heidän satamissaan tai ankkuripaikoissaan, internetyhteys mahdollisesti kohtuullista korvausta vastaan.

Merenkulkijat voivat hyödyntää satamien sekä merimiespalvelutoimiston toimipisteillä tarjottavia internetyhteyksiä. Merimiespalvelulain (447/2007) 3 §:n 2 momentin mukaan merimiespalvelutoimiston tehtävänä on muun muassa tarjota merimiehille kirjasto- ja tietopalveluja sekä parantaa merimiesten tiedotustoimintaa, yhteydenpitoa ja viestintäpalveluita. Myös merimieskirkon toimipisteissä on merenkulkijoiden käytettävissä internetyhteys. Lisäksi eräissä satamissa alukselle toimitetaan verkkolaite, jonka avulla aluksella voidaan hyödyntää sataman internetyhteyttä.

Internetyhteyksiä satamissa ja ankkuripaikoilla koskevat muutokset sisältyvät ohjeistuksen suositukseen, joka ei ole luonteeltaan oikeudellisesti sitova. Suosituksen perusteella ei ehdoteta täytäntöönpanotoimia.

6.5 Ruoan ja juoman maksuttomuus aluksella sekä ruoan laatu

Ruokaa ja ruoanpitoa koskevan normin A3.2 muutokset koskevat ruoan ja juoman maksuttomuutta merenkulkijoille näiden työsuhteen kestäessä sekä ruoan laatua aluksella.

Voimassa olevassa erityyöyleissopimuksen tekstissä ei yksiselitteisesti säädetä puhtaan juomaveden maksuttomuudesta, vaikka riittävä puhtaan juomaveden saanti on olennainen osa merenkulkijoiden hyvinvointia sekä työturvallisuutta. Mahdolliset kuumat (esim. konehuoneessa) ja muuten fyysisesti raskaat olosuhteet lisäävät riittävän nesteytyksen tarvetta.

Normin muutetun 2 kohdan a) ja b) alakohtien mukaan kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että sen lipun alla purjehtivilla aluksilla noudatetaan vähimmäisvaatimuksia, jotka edellyttävät (keskeiset muutokset tummennettuna):

että ruoka- ja juomavesivarastot ovat määrältään, ravintoarvoltaan, laadultaan ja monipuolisuudeltaan sopivia ottaen huomioon merenkulkijoiden määrä, uskonnosta ja kulttuurista johtuvat ruoalle asetettavat vaatimukset sekä matkan pituus ja luonne ja että ruokaa ja juomaa tarjoillaan merenkulkijoille maksuttomasti työsuhteensa kestäessä;

että ruoanvalmistuksesta vastaava osasto on organisoitu ja varustettu siten, että merenkulkijoille tarkoitetut ateriat ovat riittäviä, monipuolisia, tasapainoisia ja terveellisiä ja että niiden valmistus- ja ruokailuolosuhteet täyttävät hygienian vaatimukset.

Normien noudattamisen valvontaan liittyen myös normin 7 kohdan a) alakohtaan sovittiin muutoksesta, mukaan toimivaltaisen viranomaisen on 5 osastossa tarkoitettujen jatkuvaa valvontaa koskevien toimenpiteiden mukaisesti edellytettävä, että aluksen päällikkö tai hänen valtuuttamansa henkilö säännöllisesti tarkastaa aluksen ruoka- ja juomavesivarastot **koskien niiden määrää, ravintoarvoa, laatua ja monipuolisuutta.**

Laissa 395/2012 säädetään laivaväen ruokahuollosta aluksella. Lain 14 §:n mukaan laivanisäntä huolehtii siitä, että laivaväellä on työjakson aikana mahdollisuus maksuttomaan ruokailuun ja että asianmukaista ruokaa ja juomavettä on laivaväen erilaiset kulttuuriset ja uskonnolliset taustat sekä terveydelliset seikat huomioon ottaen riittävästi. Lain 15 §:ssä puolestaan säädetään niistä tekijöistä, joilla varmistetaan, että tarjottava ruoka on kelpollista laivaväen nautittavaksi. Sen mukaan laivanisäntä huolehtii siitä, että aluksella on ruoan valmistukseen, tarjoiluun ja säilyttämiseen riittävät ja tarkoituksenmukaiset tilat ja että ruokaa ja juomaa käsitellään siten, ettei niistä aiheudu vaaraa laivaväen terveydelle. Ruoanvalmistuksesta vastaavalla henkilökunnalla on myös oltava tehtävän edellyttämä ammattitaito.

Laivaväen ruokahuollosta aluksella säädetään lisäksi tarkemmin laivaväen ruokahuollosta aluksella annetussa valtioneuvoston asetuksessa (820/2012). Se sisältää yksityiskohtaisia määräyksiä muun muassa aluksella tarjottavan ruoan ja talousveden laadusta, valmistuksesta, tarjoilusta, ruokapäiväkirjan pidosta ja elintarvikkeiden säilyttämisestä. Asetuksen 2 ja 3 §:ssä säädetään ruoan laatuvaatimuksista, ruokailuajoista, ruoan valmistuksesta sekä tarjoilusta. Tarjottavan ruoan on 2 §:n 1 momentin mukaan oltava ravitsemuksellisesti täysipainoista ja vaihtelevaa sekä vastattava määrältään ja koostumukseltaan ruokailijoiden tarpeita. Asetuksen 3 §:n 2 momentissa on lisäksi säädetty, että käytettäessä puolivalmisteita tai teollista valmisruokaa, on näillä oltava tuoretuotteita vastaava ravintoarvo ja ne on hankittava luotettavilta valmistajilta tai hankkijoilta.

Ruokahuollon tarkastuksella varmistetaan osaltaan se, että laivaväelle tarjottava ruoka on terveellistä ja turvallista nautittavaksi. Ruokahuollon tarkastuksesta säädetään lain 395/2012 17 §:ssä. Sen mukaan aluksen päällikön tai muun päällystöön kuuluvan on tarkastettava säännöllisesti yhdessä ruokahuollosta vastaavan henkilön kanssa aluksen ruoka- ja juomavarasto, ruoan ja juomaveden varastointiin ja käsittelyyn käytettävät tilat ja laitteet sekä ruoan valmistuksessa ja tarjoilussa käytettävät keittiövälineet ja aluksen keittiö. Lain esitöiden (HE 140/2011, s. 15) mukaan tarkastuksessa tulisi kiinnittää huomiota muun muassa ruoan ravintoarvoon ja monipuolisuuteen sekä ruoan määrään ottaen huomioon matkan pituus ja luonne. Tarkastuksesta on tehtävä merkintä laivapäiväkirjaan.

MLC:n ohjeiston muutos ei tältä osin edellytä muutoksia kansallisiin säännöksiin.

6.6 Välitön sairaanhoito maissa sekä menehtyneen merenkulkijan ruumiin tai tuhkan kotimatkan edistäminen

Merityöyleissopimuksen sääntö 4.1 ja normi A4.1 koskevat sairaanhoitoa aluksella ja maissa. Kesän 2022 työkonferenssissa hyväksyttiin normiin ja sitä täydentävään B-osaan uusia kohtia koskien välittömän terveydenhuollon saamista maissa sekä jäsenvaltion velvollisuutta avustaa sen aluevesille tai satamaan seuraavaksi saapuvan aluksella olevan menehtyneen merenkulkijan ruumiin tai tuhkan palauttamisessa tämän kotimaahan. Muutosten taustalla vaikuttavat Covid 19-pandemian aikaiset kokemukset. Pandemian aikana eräät valtiot kieltäytyivät päästämästä merenkulkijoita terveyden- tai sairaanhoitoon maihin taudin leviämisen pelossa tai vastaanottamasta alukselle menehtyneiden merenkulkijoiden ruumiita.

Kiireellinen sairaanhoito maissa (ml. aluksen varastojen täydentämistä koskeva suositus)

Säännön 4.1 3 kohdassa on säädetty, että kunkin jäsenvaltion tulee huolehtia siitä, että sen alueella olevien aluksien merenkulkijat, jotka tarvitsevat välitöntä hoitoa, voivat käyttää jäsenvaltion maissa olevia sairaanhoitopalveluja. Normissa A4.1 ei ole aiemmin ollut vastaavaa säännöstä jäsenvaltion velvollisuudesta huolehtia sen alueella olevien merenkulkijoiden pääsystä välittömään hoitoon. Vuonna 2022 tehdyssä muutoksessa on kyse ennen kaikkea säännön 4.1 3 kohdan täsmentämisestä.

Normiin lisätyn uuden 5 kohdan mukaan ”*kunkin jäsenvaltion tulee huolehtia siitä, että sen alueella olevien aluksien merenkulkijat, jotka tarvitsevat välitöntä hoitoa, pääsevät viipymättä nousemaan maihin ja voivat käyttää jäsenvaltion maissa olevia sairaanhoitopalveluja asianmukaisen hoidon saamiseksi*”.

Normia täydennetään suosituksissa B4.1.3 (Sairaanhoito maissa) ja B4.1.4 (Muille aluksille annettava lääkintäapu ja kansainvälinen yhteistyö). Niistä ensimmäiseen lisätyn uuden 4 kohdan mukaan ”*kunkin jäsenvaltion tulisi huolehtia siitä, että merenkulkijoita ei estetä nousemasta maihin kansanterveydellisistä syistä ja että heillä on mahdollisuus täydentää aluksen varastoja, polttoainetta, vettä, ruokaa ja tarvikkeita*”. Lisäksi suosituksen uudessa 5 kohdassa säädetään esimerkkiluettelosta tilanteista, jolloin merenkulkijan katsotaan olevan välittömän sairaanhoidon tarpeessa niin, että hänelle on tarjottava pääsy maihin terveydenhoitoon. Tällaisia ovat muun muassa:

- a) vakava vamma tai sairaus;
- b) vamma tai sairaus, joka saattaisi johtaa tilapäiseen tai pysyvään työkyvyttömyyteen;
- c) tartuntatauti, joka aiheuttaa tartuntariskin muille miehistön jäsenille;
- d) luunmurtuma, vaikea verenvuoto, rikkoutunut tai tulehtunut hammas tai vaikea palovamma;
- e) vakava kipu, jota ei pystytä aluksella hoitamaan ottaen huomioon aluksen toimintatavat, sopivien kipulääkkeiden saatavuus ja niiden pitkäaikaisen käytön terveysvaikutukset;
- f) itsemurhariski; ja
- g) lääkärikonsultaatiopalvelun suositus antaa hoitoa maissa.

Kansallisessa lainsäädännössä terveydenhuoltolaissa (1326/2010) 50 §:ssä säädetään kiireellisestä sairaanhoidosta. Säännöksen mukaan kiireellinen sairaanhoito, mukaan lukien kiireellinen suun terveydenhuolto, mielenterveyden hoito, päihdehoito ja psykososiaalinen tuki on annettava sitä tarvitsevalle potilaalle hänen asuinpaikastaan riippumatta. Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan säännöksen mukaan äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaissairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai vamman vaikeutumista. Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan säännöksen mukaan myös pähteiden käytöstä johtuvaa välitöntä vieroitushoidon tarvetta.

Asiakasmaksuista kiireellisen hoidon tilanteissa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992).

Merenkulkijan mahdollisuus päästä tarvittaessa välittömään hoitoon poikkeussatamassa Suomessa on keskeinen, sillä alusten määräsattamien välissä voi olla jopa useampia kuukausia. Nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa ulkomaalaisen merenkulkijan pääsyn oikeudellisesti sitovan normin A4.1 tarkoittamaan välittömään hoitoon Suomessa. Voimassa olevan terveydenhuoltoa ja asiakasmaksuja koskevan sääntelyn osalta voidaan katsoa, ettei merityöyleissopimuksen normiin A4.1 lisätyn uuden 5 kohdan vuoksi kansallista lainsäädäntöä ole tarvetta muuttaa.

Menehtyneiden työntekijöiden ruumiin tai tuhkan kotimatkan edistäminen

Merityöyleissopimuksen normin A 4.1 uuden 6 kohdan mukaan ”jos merenkulkija on kuollut aluksen matkan aikana, sen jäsenmaan, jonka alueella kuolema on tapahtunut tai, jos kuolema on tapahtunut aavalla merellä, sen jäsenmaan, jonka aluevesille alus seuraavaksi saapuu, on avustettava laivanvarustajaa ruumiin tai tuhkien kotimatkan järjestämisessä. Tällöin tulisi ottaa huomioon tarpeen mukaan merenkulkijan tai hänen lähiomaisensa toiveet”.

Uuden MLC:n ohjeiston normin A4.1 kohdan 6 kannalta olennaista on, millä tavalla Suomen viranomaiset toimivat silloin, jos muun maan lipun alla työskentelevä merenkulkija kuolee Suomen aluevesillä tai Suomen satamassa tai Suomen satama on ensimmäinen satama, mihin alus seuraavaksi poikkeaa.

Wienin konsulisopimuksen (SopS 50/1980) 37 artiklan mukaisesti Suomen toimivaltaiset viranomaiset (esim. sairaala, lääkäri, poliisi) ovat velvollisia ilmoittamaan Suomessa tapahtuneesta ulkomaalaisen kuolemasta tämän kansalaisuusvaltion edustustolle. Vastaavantyyppisiä kirjauksia sisältyy myös kahdenvälisiin konsulisopimuksiin. Sopimukset eivät kuitenkaan sisällä säännöksiä esimerkiksi vainajan kotiuttamiseen liittyen.

Vainajan kotimaan edustusto tai ulkoministeriö välittää tiedon kuolemasta edelleen vainajan läheisille. Kun jonkin muun maan kansalainen kuolee Suomessa, kuolinsyy selvitetään Suomen lain mukaan. Merenkulkijan kuolema selvitetäisiin Suomessa, jos kuolema on tapahtunut aluksen ollessa Suomen aluevesillä. Asiasta säädetään kuolemansyyn selvittämisestä annetussa laissa (459/1973) ja kuolemansyyn selvittämisestä annetussa asetuksessa (948/1973).

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 1 §:n mukaan kuolemasta on viipymättä ilmoitettava lääkärille tai poliisille. Lain 2 luvussa säädetään lääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä ja lain 3 luvussa oikeuslääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä, joista viimeksi mainittu tarkoittaa poliisin tutkintaa asiasta.

Kuolemansyyn selvittämisestä annetussa asetuksessa säädetään tarkemmin kuolemasta ilmoittamisesta, lääketieteellisestä ja oikeuslääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä, kuolemasta ilmoittamisesta väestötietojärjestelmään sekä kuolintodistuksesta ja hautausluvasta. Hautaustoimilain (457/2003) 2 §:n 3 momentin mukaan vainajan ruumiin hautaamisessa ja tuhkaamisessa sekä tuhkan käsittelyssä tulee kunnioittaa vainajan katsomusta ja toivomuksia. Hautaustoimilain 23 §:n 1 momentin mukaan, jollei vainaja ole eläessään nimenomaisesti toivonut tietyn henkilön huolehtivan hautaamiseen, tuhkaamiseen ja tuhkan käsittelyyn liittyvistä järjestelyistä, voivat järjestelyistä huolehtia vainajan eloonjäänyt puoliso tai kuolinhetkellä vainajan kanssa avioliitonomaisissa olosuhteissa yhteisessä taloudessa jatkuvasti elänyt henkilö sekä lähimmät perilliset. Jollei kukaan 1 momentissa tarkoitetuista henkilöistä huolehdi järjestelyistä, voi myös muu vainajan läheinen huolehtia niistä.

Vainajan saa kuljettaa pois Suomesta, kun vainajan kuolemansyy on selvitetty ja hautauslupa on annettu. Vainaja voidaan kuljettaa ulkomaille arkussa tai tuhkata Suomessa ja kuljettaa tuhka ulkomaille. Kuljetukseen arkussa vaaditaan ruumiinkuljetuslupa. Tavallisesti hautaustoimisto huolehtii luvan pyytämisestä. (kuolemansyyn selvittämisestä annettu asetus 19, 22 a §).

Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden kesken on lisäksi olemassa sopimus ruumiiden kuljetuksesta (13/1989). Sopimuksen 3 artiklan mukaan ruumiin mukana tulee kuljettamisen aikana olla erityinen asiakirja, ruumiinkuljetuslupa, jonka lähtövaltion toimivaltainen viranomainen antaa.

Merityöyleissopimuksen mukaisesti laivanvarustaja on vastuussa menehtyneen merenkulkijan ruumiin tai tuhkan kuljettamisesta kotiin ja hautaamisesta aiheutuneista kustannuksista. Suomalaisen alusten osalta tästä säädetään merityösoleissopimuslain 13 luvun 12 §:ssä.

Kun ulkomaan kansalaisen kuolemantapaus tulee Suomen toimivaltaisten viranomaisten tietoon, ne ovat velvollisia ilmoittamaan asiasta tämän kansalaisuusvaltion edustustolle Suomessa. Tämän voidaan katsoa olevan normin A4.1 uudessa 6 kohdassa tarkoitettua laivanvarustajan avustamista menehtyneen merenkulkijan kotimatkan järjestämisessä. Suomen viranomaisilla on lisäksi hallintolain 8 §:n mukainen yleinen neuvontavelvollisuus toimivaltaansa kuuluvissa hallintoasioissa. Neuvonta on maksutonta. Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen. Edustustot ilmoittavat kuolemantapauksesta lähiomaisille ja neuvovat heitä kuljetuksen, hautauksen ja tuhkauksen järjestelyissä.

Ohjeiston muutoksen tavoitteena on estää tilanne, jossa valtiot kieltäytyisi esimerkiksi tartuntataudin leviämisen pelossa vastaanottamasta alukselle menehtyneiden merenkulkijoiden ruumiita. Suomessa toimivaltaiset viranomaiset ovat velvollisia ottamaan yhteyttä menehtyneen merenkulkijan kansalaisuusvaltion edustustoon ja neuvomaan varustamoita menettelyssä kuolemantapauksessa, selvittämään menehtyneen merenkulkijan kuolinsyyn ja antamaan tämän jälkeen hautausluvan. Tuhkauksen ja hautauksen järjestämisessä Suomessa huomioidaan merenkulkijan itsensä ja hänen omaistensa toiveet. Merityöyleissopimuksen normiin A4.1 tehdyn lisäyksen ei katsota edellyttävän, että Suomi satamavaltiona järjestäisi menehtyneen merenkulkijan kuljettamista kotimaahansa ja vastaisi sen kustannuksista. Ohjeiston muutosten ei katsota edellyttävän kansallisen lainsäädännön muuttamista.

6.7 Oikeankokoisten suojarusteiden saanti

Merityöyleissopimuksen normi A 4.3 koskee terveyden ja turvallisuuden suojelua ja tapaturmien torjuntaa. Kesän 2022 työkonferenssissa normin 1 kohdan b alakohtaan lisättiin vaatimus

oikeankokoisten henkilösuojainten tarjoamisesta aluksella. Muutoksen tavoitteena on varmistaa oikeankokoisten suojavarusteiden saaminen, mukaan lukien naisille.

Muutettu alakohta kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti (muutos tummennettuna):

*Säännön 4.3 3 kohdassa tarkoitettujen hyväksytyjen lakien ja määräyksien on edellytettävä: b) asianmukaisia varotoimenpiteitä, joilla pyritään torjumaan aluksella työssä tapahtuvia tapaturmia, vammoja ja sairauksia, mukaan lukien **kaikkien tarvittavien oikeakokoisten henkilösuojainten tarjoaminen**, ja toimenpiteet, joilla pyritään vähentämään tai torjumaan haitallisessa määrin ympäristötekijöille ja kemikaaleille altistumisesta johtuvaa vaaraa samoin kuin aluksen laitteiston ja koneiden käyttämisestä johtuvaa loukkaantumisen tai sairastumisen vaaraa.*

Työturvallisuuslain (738/2002) 15 §:n mukaan työnantajan on hankittava ja annettava työntekijän käyttöön erikseen säädetyt vaatimukset täyttävät ja tarkoituksenmukaiset henkilösuojaimet, jollei tapaturman tai sairastumisen vaaraa voida välttää tai riittävästi rajoittaa työhön tai työolosuhteisiin kohdistuvilla toimenpiteillä.

Työssä käytettävien henkilösuojainten ominaisuuksista, arvioinnista ja valinnasta sekä suojainten turvallisesta käytöstä työssä säädetään henkilösuojainten valinnasta ja käytöstä työssä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (427/2021). Asetuksen 4 §:ssä säädetään henkilösuojaimilta vaadittavista ominaisuuksista. Sen mukaan työssä saadaan käyttää vain sellaisia henkilösuojaimia, jotka täyttävät niitä koskevat erikseen säädetyt vaatimukset. Lisäksi työnantajan on huolehdittava, että työssä käytettävät henkilösuojaimet suojaavat työntekijää niiltä työn vaaroilta, johon suojain on tarkoitettu, ilman, että suojaimen käyttö itsessään aiheuttaa muuta vaaraa, ovat työolosuhteisiin sopivat, ovat ergonomian vaatimusten mukaisia ja työntekijän terveydentilan huomioon ottavia sekä sopivat työntekijälle, kun tarvittavat säädöt on tehty. Jos työssä esiintyy useampi vaara, joka edellyttää henkilösuojaimen käyttöä, on työnantajan säännöksen mukaan huolehdittava, että samanaikaisesti käytettävien suojainten on sovittava yhteen siten, että ne edelleen suojaavat kyseisiltä vaaroilta. Työympäristöstä aluksessa annetun valtioneuvoston asetuksen (289/2017) siirtymäsäännöksistä johtuen alukseen, joka on ollut käytössä tai valmis ennen 1.1.2018, tai jonka köli on laskettu ennen 1.7.2018, sovelletaan lisäksi aluksessa käytettävistä suojeluvälineistä ja mittauslaitteista annettua valtioneuvoston asetusta (825/2001). Lisäksi on vielä voimassa kumotun laivatyöturvallisuuslain (345/1967) nojalla annettu valtioneuvoston päätös laivatyössä noudatettavista järjestysohjeista (418/1981).

Ohjeiston muutoksen ei katsota edellyttävän kansallisia täytäntöönpanotoimia.

6.8 Merenkulkijoiden kuolemantapausten tutkinta, kirjaaminen ja raportointi ILOlle

Merityöyleissopimuksen normin A.4.3 kohta 5 koskee merenkulkijoiden työssä sattuneiden tapaturmien, vammojen ja sairauksien ilmoittamista, tilastointia ja tutkintaa. Kesän 2022 työkonferenssissa kohtaa muutettiin lisäämällä siihen uusi vaatimus aluksella kuolleiden merenkulkijoiden kuolinsyiden tutkinnasta, kirjaamisesta ja raportoisesta ILOlle vuosittain tätä tarkoitusta varten perustettavaan uuteen kansainväliseen rekisteriin. Muutetun normin 5 kohdan a) alakohta kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti: *”kunkin jäsenvaltion on huolehdittava, että kaikki sen lipun alla purjehtivilla aluksilla työsuhteessa olevien, toimivien tai työskentelevien merenkulkijoiden kuolemat tutkitaan ja kirjataan asianmukaisesti ja raportoidaan vuosittain Kansainvälisen työtoimiston pääjohtajalle julkaistavaksi maailmanlaajuisessa rekisterissä.”*

Normia täydentää suositus B4.3.5 (Raportointi ja tilastojen kokoaminen). Siihen lisätyn uuden 4 kohdan mukaan *normin A4.3 kohdan 5 alakohdan (a) mukaisesti raportoitavan kuolemantapauksen tulisi olla Kansainvälisen työtoimiston määrittelemässä muodossa ja käyttää sen luokitusta.*

Suosituksen 5 kohdan mukaan *kuolemantapauksesta raportoitavien tietojen tulisi sisältää, muun muassa, tiedot kuolemantapauksen tyypistä (luokka), aluksen tyypistä ja bruttovetoisuudesta, kuoleman tapahtumapaikasta (merellä, satamassa, ankkuripaikalla) sekä merenkulkijan sukupuolesta, iästä, ammattiasemasta ja osastosta.*

Suomessa tapahtuvien kuolemien tutkintaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä on käsitelty osittain jo edellä.

Työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 46 §:n mukaan työnantajan on viipymättä ilmoitettava poliisille ja aluehallintovirastolle työtapaturma- ja ammattitautitilaisissa (459/2015) tarkoitetusta työtapaturmasta, joka on aiheuttanut kuoleman tai vaimon vamman. Poliisiin on viipymättä suoritettava tapahtumapaikalla poliisitutkinta. Siihen on kutsuttava työnantaja tai hänen edustajansa. Poliisitutkinnasta on annettava tieto myös aluehallintovirastolle sekä työtapaturmassa vahingoittuneelle tai hänen edustajalleen. Jäljennös tutkintapöytäkirjasta on toimitettava vakuutuslaitokselle ja tutkimusta pyytäneelle sekä pyynnöstä asianosaiselle.

Jos kysymyksessä ei ole tapaturma tai se ei ole selvää, noudatetaan asiassa kuolinsyyn selvittämisestä annettua lakia, jolloin kyse on niin ikään poliisitutkinnasta. Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 7 §:n mukaan kuolemansyyn selvittämiseksi on poliisiin suoritettava tutkinta;

- 1) kun kuoleman ei tiedetä johtuneen sairaudesta tai kun vainaja ei viimeisen sairautensa aikana ole ollut lääkärin hoidossa;
- 2) kun kuoleman on aiheuttanut rikos, tapaturma, itsemurha, myrkytys, ammattitauti tai hoitotoimenpide tahi kun on aihetta epäillä kuoleman johtuneen jostakin sellaisesta syystä; tai
- 3) kun kuolema muuten on tapahtunut yllättävästi.

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 1 §:n 2 momentin mukaan terveydenhuollon toimintayksikön tai lääkärin on ilmoitettava tieto kuolemasta väestötietojärjestelmään ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle sekä Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen edelleen Tilastokeskukselle. Tiedon ilmoittamisesta annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 3 momentin mukaan terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen velvollisuudesta ilmoittaa kuolemasta väestötietojärjestelmään sekä kuolleena syntyneestä tehtävästä ilmoituksesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 4 momentin mukaan tilastokeskuksen tehtävänä on säilyttää tämän lain nojalla sille toimitetut asiakirjat ja tiedot. Asiakirjat tai asiakirjoihin sisältyvät tiedot voidaan säilyttää pysyvästi. Asiakirjojen tai asiakirjoihin sisältyvien tietojen säilyttämisestä pysyvästi säädetään arkistolaisissa (831/1994).

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen 22 §:n mukaan Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen on lähetettävä kuolintodistukset ja kuolinselvitykset Tilastokeskukselle kuukausittain.

Tilastokeskuksen kokoama ja julkaisema kuolemansyytilasto kuvaa Suomessa asuneiden henkilöiden kuolemansyitä iän, sukupuolen sekä muiden demografisten tekijöiden mukaan. Tiedot kootaan väestötietojärjestelmästä ja kuolintodistuksista ja julkaistaan kerran vuodessa.

Myös Tapaturmavakuutuskeskus julkaisee vuosittain sen tietoon tulleet työpaikkakuolemat.

Nykytilan arviointi

Merityöyleissopimuksen normin A.4.3 5 kohdan a) alakohdan mukaan: ”kunkin jäsenvaltion on huolehdittava, että kaikki sen lipun alla purjehtivilla aluksilla työsuhhteessa olevien, toimivien tai työskentelevien merenkulkijoiden kuolemat tutkitaan ja kirjataan asianmukaisesti ja raportoidaan vuosittain Kansainvälisen työtoimiston pääjohtajalle julkaistavaksi maailmanlaajuisessa rekisterissä.”

Normia täydentävän suosituksen B4.3.5 uuden 4 kohdan mukaan normin A4.3 kohdan 5 alakohdan (a) mukaisesti raportoitavan kuolemantapauksen tulisi olla Kansainvälisen työtoimiston määrittelemässä muodossa ja käyttää sen luokitusta. Kuolemantapauksesta raportoitavien tietojen tulisi sisältää, muun muassa, tiedot kuolemantapauksen tyyppistä (luokka), aluksen tyyppistä ja bruttovetoisuudesta, kuoleman tapahtumapaikasta (merellä, satamassa, ankkuripaikalla) sekä merenkulkijan sukupuolesta, iästä, ammattiasemasta ja osastosta.

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) mukaan kuolemasta on viipymättä ilmoitettava lääkärille tai poliisille. Ensisijaisesti kuolemasta on ilmoitettava vainajaa hänen viimeisen sairautensa aikana hoitaneelle lääkärille tai kuolinpaikan terveyskeskuksen lääkärille tai poliisille.

Jokaisen vainajan kuolemansyy on selvittävä kansallisen lainsäädännön mukaan joko oikeuslääketieteellisen tai lääketieteellisen järjestelmän mukaisesti. Oikeuslääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä vastaa poliisi, lääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä lääkäri. Epäselvissä tapauksissa hoitava lääkäri, poliisi ja oikeuslääkäri tekevät yhteistyötä selvittämistavan valinnassa. Kuolemansyyn selvittäminen käynnistyy lääkärin todettua kuoleman. Työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 46 §:ssä säädetään työtapaturman johdosta aiheutuvan kuoleman tutkinnasta. Kuolemansyy selvitetään ja tutkitaan Suomen lain mukaisesti, kun merenkulkija on kuollut Suomen aluevesillä ja hänet tuodaan Suomeen.

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 1 §:n 2 momentin mukaan terveydenhuollon toimintayksikön tai lääkärin on ilmoitettava tieto kuolemasta väestötietojärjestelmään ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen edelleen Tilastokeskukselle. Tiedon ilmoittamisesta annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Tämän lisäksi vuoden 2010 alusta voimaan tulleen lain (1065/2009) mukaan oikeuslääkinnän toimivaltainen viranomais on Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

MLC:n normin A.4.3 5 kohdan a) alakohdan velvoite kuolemantapausten tutkinnasta ja kirjauksesta täyttyy kansallisessa lainsäädännössä.

Voimassa olevan lainsäädännön nojalla Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos on keskeisessä roolissa kuolemansyyn selvittämisen ja kirjaamisen osalta. Myös Tilastokeskuksella on pääsy kuolintodistuksia ja –selvityksiä koskevaan rekisteriin. Kuolintodistuksia- ja selvityksiä koskeva rekisteri on kuitenkin käytännössä puutteellinen siltä osin kuin kuolema on tapahtunut Suomen aluevesien ulkopuolella ja kun kuolemansyy on selvitetty muualla kuin Suomessa. Rekisteristä ei myöskään pystytä yksilöimään merityöntekijöiden kuolemantapauksia. Tapaturmavakuutuskeskus rekisteröi työtaturmakuolemat, jotka korvataan työtaturma- ja ammattitautilain (495/2015) mukaisesti.

Lisäksi Tapaturmavakuutuskeskus julkaisee vuosittain tietoja sen tietoon tulleista työpaikka-kuolemista ja ylläpitää rekisteriä työtaturma- ja ammattitautivakuutuksesta korvattavista työtaturmakuolemista. Tapaturmavakuutuskeskuksen rekisteristä on yksilöitävissä merityössä tapahtuneet työtaturma- ja ammattitautivakuutuksesta korvatut työtaturmakuolemat.

ILO valmistelee raportointia varten MLC:n normia täydentävän suosituksen B4.3.5 uudessa 4 kohdassa tarkoitettuja kuolemantapauksen tyypinluokituksia. ILO ei ole vielä julkaissut luokituksia raportointia varten, mutta ne ovat todennäköisesti melko yleisellä tasolla (työtaturma, sairaus, luonnollinen syy, itsemurha, yli laidan putoaminen). Tarkoituksena on raportoida matkan aikana tapahtuneet merityöntekijöiden kuolemat. Raportointivelvoite ei edellytä tarkan lääketieteellisen kuolemansyyn raportointia ILOlle.

Jotta kaikki matkan aikana tapahtuneet merityöntekijöiden kuolemat tulevat kootusti viranomaisen tietoon, olisi merityösopimuslaissa säädettävä työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa kuolemantapauksesta viranomaiselle. Työnantajan ilmoitusvelvollisuus koskisi kaikkia matkan aikana sattuneita työntekijän kuolemantapauksia. Työnantaja on jo voimassa olevan lainsäädännön nojalla velvollinen ilmoittamaan työsuojeluviranomaiselle työtaturmakuolemasta. Työsuojeluviranomaisen tietoon tulevat jo nykyisin työtaturmakuolemat, jotka oletettavasti kattavat valtaosan merityön kuolemantapauksista. Siten on tarkoituksenmukaista, että työnantajan olisi ilmoitettava kuolemantapauksesta työsuojeluviranomaiselle. Työ- ja elinkeinoministeriö pyytäisi työsuojeluviranomaiselta tiedot merenkulkijoiden kuolemantapauksista niiden raportointiksi ILO:n pääjohtajalle.

Merityössä kuolemantapauksia on hyvin harvoin. Tapaturmavakuutuskeskuksen keräämien tietojen perusteella vuosina 2021-2023 merityössä suomalaisilla aluksilla ei ole tapahtunut yhtään työpaikkakuolemaa. Ainoa merityöhön liittyvä kuolemantapaus tapahtui vuonna 2023, kun merenkulkija putosi satamassa olleen ulkomaalaisen aluksen kannelta maahan. Lisäksi vuonna 2022 sataman työntekijä kuoli työtaturmassa lastin nostotilanteessa.⁷ Raportointivelvoite ei koske ulkomaalaisten alusten kuolemantapauksia. Tapaturmavakuutuskeskuksen rekisteritietojen mukaan vuosina 2003-2020 merityössä tapahtui yhteensä seitsemän työtaturma- ja ammattitautivakuutuksesta korvattavaa työtaturmakuolemaa.

---

⁷ Tapaturmavakuutuskeskuksen tietoon tulleet työpaikkakuolemat: <https://www.tyotaturmatieto.fi/ty%C3%B6turvallisuus/tietoon-tulleet-ty%C3%B6paikkakuolemat>.

6.9 Aluksen rekisteröityä omistajaa koskeva MLC:n liitteiden muutokset

Kesän 2022 työkonferenssissa hyväksyttiin lisäksi muutokset merityöyleissopimuksen liitteisiin A2 – I sekä A4 – I. Liitteet koskevat tietoja, joita normeissa A2.5.2 ja A.4.2 edellytetään sisällytettävän kyseisissä normeissa säädettyihin rahavakuutta koskeviin asiakirjoihin.

Liitteisiin sovittujen muutosten mukaan ko. asiakirjoihin merkitään laivanvarustajan *tai rekisteröidyn omistajan nimi, jos se on eri kuin laivanvarustaja*. Muutoksen taustalla on se, että joissakin jäsenvaltioissa satamavaltiotarkastajat vaativat, että rahavakuuksia koskevissa asiakirjoissa mainitun tahon on oltava merityösertifikaatissa mainittu laivanvarustaja, vaikka vakuuden ottanut aluksen rekisteröity omistaja saattaakin olla eri taho kuin MLC:ssä tarkoitettu laivanvarustaja. Muutoksella korjataan tämä käytännön epäkohta ja sallitaan, että vakuutta koskevassa asiakirjassa mainitaan laivanvarustajan sijasta aluksen rekisteröity omistaja, jos se on eri kuin laivanvarustaja.

Muutetut merityöyleissopimuksen liitteet A2 – I sekä A4 – I liittyvät merityöyleissopimuksen ohjeiston normeihin A2.5.2 sekä A.4.2 ja niissä säädettyihin rahavakuutta koskeviin asiakirjoihin. Kyseiset vakuutusten ottamista koskevat säännökset on pantu täytäntöön merityösopimuslain 13 luvun 13 a, 17 ja 17 a §:n säännöksillä.

Merityösopimuslain 13 luvun 13 a §:ssä säädetty vakuutuksen tai muun rahavakuuden ottamista koskeva velvollisuus koskee sanamuotonsa mukaisesti ”työnantajaa”.

Merityösopimuslain 13 luvun 17 § koskee ”varustamon” velvollisuutta ottaa vakuutus tai muu vastaava rahavakuus työntekijöiden kotimatka, hoito- ja hautauskustannusten maksamisen turvaamiseksi, vaikka työntekijät olisivat työsuhteessa muuhun työnantajaan kuin varustamoon.

Merityösopimuslain 13 luvun 17 a § puolestaan velvoittaa laivanisäntää ottamaan vakuutuksen tai muun rahavakuuden kotimatka- ja hoitokustannusten maksamisen turvaamiseksi myös ilman työ sopimuksella aluksella työskentelevien osalta.

Merityöyleissopimuksen A2.5.2 (hylkäämistilanteet) sekä A.4.2 normien velvoitteet kustannusten korvaamisesta koskevat varustamoa. Merityösopimuslaissa ei säädetä liitteiden sisällöstä, mutta merityösopimuslain 13 luvun 15 §:n 2 momentissa viitataan ohjeiston liitteisiin. Aluksella on pidettävä merityöyleissopimuksen liitteiden A2-I ja A4-I mukainen todistus 13 a §:n, 17 §:n 2 momentin ja 17 a §:n 2 momentin mukaisesta vakuutuksesta tai muusta rahavakuudesta työntekijöiden nähtävinä. Ohjeiston liitteiden muutos ei edellyttäisi kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom myöntää suomalaisille aluksille MLC-todistuskirjan. Varsinaiseen myöntämisprosessiin muutos ei vaikuta. Muutoksella katsotaan olevan selkeyttävä vaikutus, koska varustamotoiminnassa on tavallista, että aluksen omistaja ja operaattori ovat eri yritys. Traficom valvoo satamavaltiotarkastuksissa ulkomaisia aluksia ja näiden tarkastusten yhteydessä tarkastetaan alusten MCL-todistuskirja. Satamavaltiotarkastuksissa ei olla havaittu ongelmia rahavakuutta koskevissa asiakirjoissa. Muutoksella ei ole käytännön vaikutusta satamavaltiotarkastuksiin.

7 Lakiehdotuksen säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki merityötä koskevan yleissopimuksen ohjeiston muutoksista.

Esityksen tavoitteena on, että Suomi voisi saattaa lainsäädäntönsä vastaamaan ILO:n merityöyleissopimuksen ohjeiston vuoden 2022 muutoksia ja että Suomi voisi ilmoittaa ILOlle muutosten tulevan Suomen osalta voimaan samaan aikaan muiden merityöyleissopimuksen ratifioineiden maiden kanssa.

Yleissopimuksen ohjeistoon tehdyt muutokset ehdotetaan hyväksyttäväksi ja niiden lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatettavaksi voimaan lailla. Laissa olisi kolme pykälää. Lain 1 § sisältäisi säännöksen siitä, että merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen vuoden 2022 muutosten lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset olisivat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut. Lain 2 §:ssä säädettäisiin siitä, että ohjeiston muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien muutosten voimaansaattamisesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Lain 3 §:n mukaan yleissopimuksen ohjeiston muutokset tulisivat voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

7.2 Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta.

12 luku Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun toimeenpano ja siihen liittyvä yhteistyö

4 a §. *Merenkulkualan yksityiset työvoimapalvelut.* Lain 12 lukuun lisättäisiin uusi 4 a § merenkulkualan yksityisiä työvoimapalveluita koskevista velvoitteista. Ehdotetulla pykälällä toimeenpantaisiin MLC:n ohjeiston normin A.1.4 5 kohdan määräykset. Merenkulkualan yksityisellä työvoimapalvelulla tarkoitettaisiin laissa tarkoitettua yksityistä työvoimapalvelua, jonka toiminta pääasiallisesti keskittyy merenkulkijoiden työnvälitykseen suomalaisille tai ulkomalaisille aluksille.

Tarkoituksena olisi varmistaa, että yksityisen työnvälityksen kautta merityöhön välitettävien henkilöiden työsuhteessa noudatetaan työ sopimukseen sovellettavaa lainsäädäntöä, että he ovat tietoisia työ sopimukseen perustuvista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan ja päteviä tehtäviensä.

Ehdotetun pykälän 1-3 kohdan mukaan yksityisen työvoimapalveluiden tarjoajan olisi informoitava henkilöasiakastaan tämän työ sopimukseen perustuvista oikeuksista ja velvollisuuksista. Yksityisen työvoimapalveluiden tarjoajan olisi varmistettava, että henkilöasiakkaan työ sopimuksen ehdot ovat siihen sovellettavan lainsäädännön ja työehtosopimuksen mukaisia ja että henkilöasiakkaalla on merityöhön vaadittu pätevyys ja tarvittavat pätevyysasiakirjat. Työ sopimus olisi annettava henkilöasiakkaalle nähtäväksi ennen sen allekirjoittamista ja annettava hänelle jäljennös allekirjoitetusta työ sopimuksesta. Tarkoituksena on, että yksityisen työvoimapalvelun tarjoaja käy henkilöasiakkaan kanssa läpi työ sopimukseen perustuvat työntekijän oikeudet ja velvollisuudet ennen työ sopimuksen allekirjoittamista ja tarkastaa, että työ sopimuksen ehdot ovat siihen sovellettavan lainsäädännön ja työehtosopimuksen mukaisia.

Yksityisiä työvoimapalveluita tarjoajavan olisi ehdotetun 2 kohdan mukaan varmistettava, että henkilöasiakkaalla on merityöhön vaadittu pätevyys ja tarvittavat pätevyysasiakirjat. Suomalaisilla aluksilla vastuu aluksen miehistön pätevyydestä on laivanisännällä. Aluksen miehityksestä ja laivaväen pätevyydestä annetun valtioneuvoston asetuksen (508/2018) 4 §:n mukaisesti laivanisännän on varmistettava merenkulkijan toimeen vaadittava pätevyys ennen kuin merenkulkija ottaa toimen vastaan aluksella. Yksityisen työnvälityspalveluiden tarjoajan olisi vastaavasti

tarkastettava, että merityöhön välitettävällä henkilöasiakkaalla on työsopimukseen sovellettavan lain mukaisesti määräytyvä pätevyys ja tarvittavat pätevyysasiakirjat ennen työn aloittamista.

Jos kyse on vuokratyöstä ja työntekijän työsopimukseen sovelletaan merityösopimuslakia, voidaan ehdotetun 3 momentin 1. 2 ja 3 kohdan velvoitteet katsoa täytettävän noudattamalla merityösopimuslain 1 luvun 3 ja 3 a §:n työnantajavelvoitteita.

Jos henkilöasiakas ei ole työsuhteessa yksituisen työvoimapalvelun tarjotaan, olisi yksituisen työvoimapalvelun tarjoajan varmistettava, että työnantaja noudattaa edellä mainittuja merityösopimuslain velvoitteita tai vastaavia ehdotetun 3 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja velvoitteita, jotka määräytyvät työsopimukseen sovellettavan lain mukaan. Velvoite täytettäisiin tarkastamalla henkilöasiakkaan työsopimusehdot ennen kuin henkilöasiakas allekirjoittaa työsopimuksen. Yksituisen työvoimapalvelun ja työnantajavirityksen välisessä sopimuksessa voitaisiin edellyttää, että työnantaja sitoutuu noudattamaan kyseisiä velvoitteita.

Yksityisiin työvoimapalveluihin merenkulkualalla sovellettaisiin myös lain 12 luvun 5 §:ää työnvälityksen maksukiellosta.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriön tietoon tulleet merenkulkualan yksityisen työvoimapalveluiden tarjoajan velvoitteiden laiminlyönnit käsiteltäisiin tarvittaessa merimiesasiain neuvottelukunnassa. Ehdotuksella täytäntöönpantaisiin MLC:n ohjeiston normin A.1.4 7 kohdan määräys, jonka mukaan toimivaltaisen viranomaisen on huolehdittava siitä, että merenkulkijoiden työnvälityspalveluja koskevat valitukset tutkitaan ja käsitellään asiaankuuluvissa elimissä asianmukaisessa järjestyksessä. Tarvittaessa käsittelyyn voivat osallistua laivanvarustajien ja merenkulkijoiden edustajat. Julkisista työvoima- ja virityspalveluista annetun lain 12 luvun 4 §:n 3 momentin mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriö vastaa yksityisten työvoimapalveluiden seurannasta. Tarkoituksena olisi informoida merenkulkualan palkansaajia ja varustamoita edustavia järjestöjä työ- ja elinkeinoministeriön tietoon tulleistakin merenkulkualan yksityisiä työvoimapalveluita koskevien velvoitteiden laiminlyönneistä.

4 b §. *Henkilöasiakkaan taloudellisen aseman turvaaminen merityössä.* Pykälä on uusi ja siinä säädettäisiin henkilöasiakkaan taloudellisen aseman turvaamisesta merityössä. Ehdotetulla pykälällä täytäntöönpantaisiin merityöyleissopimuksen ohjeiston normin A.1.4 5 kohdan iv) ja vi) alakohdat.

Pykälän 1 momentin mukaan yksituisen työvoimapalvelun tarjoajan olisi varmistettava, että suomalaisella tai ulkomaalaisella aluksella työskentelevällä henkilöasiakkaalla on oikeus saada korvaus työsuhdesaatavista työnantajan vakuutuksesta tai muusta vastaavasta järjestelmästä työsopimukseen sovellettavan lain mukaisesti ja informoitava henkilöasiakasta näistä oikeuksista. Suomalaisten alusten osalta velvoite täytettäisiin tarkastamalla merityösertifikaatti ja merityöyleissopimuksen liitteiden A2-I ja A4-I mukainen todistus 13 a §:n, 17 §:n 2 momentin ja 17 a §:n 2 momentin mukaisesta vakuutuksesta tai muusta rahavakuudesta. Jos työtä tehdään ulkomaalaisella aluksella, olisi tarkastettava vastaavat merityöyleissopimukseen perustuvat todistukset tai muu työsopimukseen sovellettavan lain mukainen oikeus esimerkiksi kotimatkakustannusten korvaamiseen. Tarkoituksena on, että esimerkiksi vakuutuksen voimassaolon tarkastamalla yksituisen työvoimapalvelun tarjota merityöyleissopimuksen A.1.4 5 kohdan iv) alakohdan edellyttämällä tavalla varmistaa, että varustamo mahdollisuuksien mukaan huolehtii siitä, ettei merenkulkija jää vieraaseen satamaan.

Pykälän 2 momentilla täytäntöönpantaisiin MLC:n ohjeiston normin A 1.4 5 kohdan vi) alakohdasta sisältyvä tiedonantovelvoite. Henkilöasiakasta olisi ennen työsuhteen allekirjoittamista informoitava siitä, kuinka korvausta voi hakea 1 momentissa tarkoitettusta järjestelmästä. Jos työsuhteen sovelletaan erityisohjeistusta, henkilöasiakasta olisi velvoitteen täyttämiseksi informoitava siitä, kuinka työsuhteen rikkomisesta aiheutuneesta taloudellista vahingosta voi saada korvausta erityisohjeistuksen 13 luvun 13 §:n tai 17 §:n mukaisesti vakuutuksesta, erityisohjeistuksen 12 luvun mukaisesti määräytyvän työnantajan vahingonkorvausvastuun perusteella tai merimiesten palkkaturvajärjestelmästä.

Ehdotuksella ei olisi tarkoitus muuttaa vuokratyössä työnantajan erityisohjeistuksen 13 luvun 13 a §:n mukaisesti määräytyviä työnantajavelvoitteita, mistä säädettäisiin pykälän 4 momentissa. Vuokratyössä suomalaisella aluksella työnantajana oleva vuokratyöntekijä vastaa erityisohjeistuksen 13 luvun 13 a §:n mukaisen vakuutuksen ottamisesta tai rahavakuuden asettamisesta erityisohjeistuksen ohjeiston säännöissä 2.5 ja 4.2 tarkoitetuissa tilanteissa eli kotimatkan, sairastumisen tai loukkaantumisen varalta.

7.3 Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä

143 a §. *Merenkulkualan yksityiset työvoimapalvelut.* Lakiin lisättäisiin uusi 143 a § merenkulkualan yksityisten työvoimapalveluiden tarjoajia koskevista velvoitteista. Velvoitteet vastaisivat sisällöltään julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain 12 lukuun ehdotettua 4 a §:ää. Yksityisiin työvoimapalveluihin merenkulkualalla sovellettaisiin myös lain 144 §:ää yksityisen työnvälityksen maksukiellosta.

143 b §. *Henkilöasiakkaan taloudellisen aseman turvaaminen erityisohjeistuksessa.* Lakiin lisättäisiin uusi 143 b § henkilöasiakkaan taloudellisen aseman turvaamisesta erityisohjeistuksessa. Velvoitteet vastaisivat sisällöltään julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain 12 lukuun ehdotettua 4 b §:ää.

7.4 Erityisohjeistuslaki

3 luku Vapaat kotimatkat

1 §. *Vapaat kotimatkat työsuhteen kestäessä.* Pykälän 1 kohtaa täsmennettäisiin terminologisesti 1.8.2023 voimaan tulleen perhevapaauudistuksen johdosta viittaamalla raskaus- ja erityisraskausvapaaseen ja poistamalla viittaus isyysvapaaseen. Kyse ei olisi sisällöllisestä muutoksesta.

13 luku Erinäiset säännökset

12 §. *Työntekijän kuolema.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työntekijän kuolemasta olisi tämän lähiomaisen lisäksi ilmoitettava viipymättä myös aluehallintovirastolle. Aluehallintovirasto vastaisi merenkulkijoiden kuolemantapausten kirjaamisesta, jotta kuolemantapaukset voidaan raportoida erityisohjeistuksen ohjeiston normin A4.3 5 kohdan edellyttämällä tavalla ILO:n pääjohtajalle. Kuolemantapausten raportoinnista ILOlle aluehallintovirastolta saatujen tietojen perusteella vastaisi työ- ja elinkeinoministeriö.

Työnantajan ilmoitusvelvollisuus koskisi kaikkia työntekijöiden kuolemantapauksia, jotka ovat lain esitöissä (HE 174/2019 vp) tarkoitettulla tavalla tapahtuneet matkan aikana. Ilmoitusvelvollisuus ei koskisi tilanteita, joissa työntekijä kuolee ollessaan vastikevapaalla, vuosilomalla, per-

hevapaalla tai lomautettuna tai muusta vastaavasta syystä pois alukselta. Työnantajan olisi ilmoitettava aluehallintovirastolle myös niistä kuolemantapauksista, jotka eivät ole aiheutuneet työtapaturmasta. Aluehallintovirastolle olisi ilmoitettava kuolemantapaukseen johtaneista olosuhteista tai tilanteesta, jos ne ovat työnantajan tiedossa tai siitä, kuinka kuolemantapaus on tullut työnantajan tietoon ja millaisia havaintoja on mahdollisesti tehty vainaja löydettyä.

8 Voimaantulo

Merityöyleissopimuksen XV artiklan mukaisesti ohjeiston muutokset tulevat kansainvälisesti voimaan 23.12.2024. Sopimuksen XV artiklan 8 kohdan mukaan sopimuksen ohjeistoon hyväksytty muutos ei kuitenkaan tule automaattisesti voimaan sellaisen valtion osalta, joka ilmoittaa määräajassa pääjohtajalle, että muutos sitoo sitä vasta sen jälkeen, kun se on tehnyt erikseen ilmoituksen muutoksen hyväksymisestä.

Koska ohjeiston muutos koskee Suomessa lainsäädännön alaa, Suomi on ilmoittanut ILO:n pääjohtajalle 3.3.2023, että muutos tulee Suomen osalta voimaan vasta, kun Suomi on tehnyt erikseen pääjohtajalle ilmoituksen muutoksen hyväksymisestä. Lainsäädäntömuutokset saatettaisiin Suomessa voimaan samaan aikaan, kun ohjeiston muutokset tulevat kansainvälisesti voimaan. Tavoitteena on, että Suomi ilmoittaa ILO:n pääjohtajalle muutosten hyväksymisestä viimeistään kuutta kuukautta ennen niiden voimaan tuloa.

Ehdotetaan, että esitykseen sisältyvä laki tulee voimaan valtioneuvoston säädettävänä ajankohdista samanaikaisesti sopimuksen muutosten kanssa.

9 Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 12 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat terveyden- ja sairaanhoitoa 27 §:n 24, 29 ja 30 kohdassa säädettyin poikkeuksin; polttohautausta ja 23 kohdan mukaan työllisyyden edistämistä koskevissa asioissa. Merityöyleissopimuksen ohjeiston oikeudellisesti sitovat normit A.1.4 ja A4.1 sisältävät maakunnan lainsäädäntövaltaan. Ohjeiston muutosten voimaansaattamissäädökselle on siten pyydettävä Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus.

10 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

10.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että kansainvälisen sopimuksen määräys on luettava lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos määräys koskee jonkun perustuslaissa turvattun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on olemassa lain säännöksiä tai siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan riippumatta siitä, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp ja PeVL 45/2000 vp). Kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan riippumatta siitä, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp ja PeVL 45/2000 vp).

Merityöyleissopimuksen ohjeistoon vuonna 2022 tehdyt muutokset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Merityöyleissopimuksen ohjeiston työväilystä koskevan säännön 1.4 määräykset on pantu Suomessa osittain täytäntöön julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain 12 luvun 4 ja 5 §:n säännöksillä. Julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annettuun lain 12 lukuun lisättäisiin uudet 4 a ja 4 b § ja työvoimapalveluiden järjestämisestä annettuun lakiin lisättäisiin uudet 143 a ja 143 b §, joissa säädettäisiin merenkulkualan yksityisten työvoimapalveluiden tarjoajien velvoitteista ja merityöhön välitettävän henkilöasiakkaan taloudellisen aseman turvaamisesta.

Merityöyleissopimuksen ohjeiston kotimatkaa koskevat säännön 2.5 määräykset on Suomessa pantu täytäntöön merityösopimuslain 3 luvun 2 §:n säännöksillä. Merityöyleissopimuksen ohjeiston asuintiloja ja virkistysmahdollisuuksia koskevan säännön 3.1 määräykset on pantu Suomessa täytäntöön laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain 13 §:n säännöksillä Merityöyleissopimuksen ohjeiston ruokaa ja ruoanpitoa koskevan säännön 3.2 määräykset on pantu Suomessa täytäntöön laivaväen ruokahuollosta aluksella annetun lain 14 ja 17 §:n säännöksillä. Merityöyleissopimuksen ohjeiston sairaanhoitoa aluksella ja maissa koskevan säännön 4.1 määräykset välittömästi sairaanhoidosta satamassa vastaavat terveydenhuoltolaissa (1326/2010) 50 §:ää. Merityöyleissopimuksen ohjeiston terveyden ja turvallisuuden suojelua ja tapaturmien torjuntaa koskevan säännön 4.3 määräykset on pantu Suomessa täytäntöön työturvallisuuslain 15 §:n säännöksillä.

Ne ohjeiston määräykset, jotka ovat oikeudellisesti sitovia, kuuluvat Suomen ja osittain Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan. Niistä ei ole säädetty EU:ssa.

10.2 Käsittelyjärjestys

Koska merityöyleissopimuksen ohjeiston muutokset eivät sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, sopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsäädännön tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

1. *ponsi*

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että eduskunta hyväksyisi merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen ohjeistoon vuonna 2022 tehdyt muutokset

2. ponsi

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

merityötä koskevan yleissopimuksen ohjeiston muutoksista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen ohjeistoon tehtyjen vuoden 2022 muutosten lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Muutosten muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

lisätään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 12 lukuun uusi 4 a ja 4 b §, seuraavasti:

12 Luku

Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun toimeenpano ja siihen liittyvä yhteistyö

4 a §

Merenkulkualan yksityiset työvoimapalvelut

Edellä 4 §:ssä säädetyn lisäksi merenkulkualalla yksityisiä työvoimapalveluita tarjoavien on:

1. informoitava henkilöasiakastaan tämän työsopimukseen perustuvista oikeuksista ja velvollisuuksista;
2. varmistettava, että henkilöasiakkaan työsopimuksen ehdot ovat siihen sovellettavan lainsäädännön ja työehtosopimuksen mukaisia ja että henkilöasiakkaalla on merityöhön vaadittu pätevyys ja tarvittavat pätevyysasiakirjat; sekä
3. annettava henkilöasiakkaalleen työsopimus nähtäväksi ennen sen allekirjoittamista ja jäljennös allekirjoitetusta työsopimuksesta.

Työ- ja elinkeinoministeriön tietoon tulleet merenkulkualan yksityisen työvoimapalveluiden tarjoajan velvoitteiden laiminlyönnit käsitellään tarvittaessa merimiesasiain neuvottelukunnassa.

4 b §

Henkilöasiakkaan taloudellisen aseman turvaaminen merityössä

Yksityisen työvoimapalvelun tarjoajan on varmistettava, että suomalaisella tai ulkomaalaisella aluksella työskentelevällä henkilöasiakkaalla on oikeus saada korvaus työsuhdesaatavista työnantajan vakuutuksesta tai muusta vastaavasta järjestelmästä työsopimukseen sovellettavan lain mukaisesti.

Henkilöasiakasta on ennen työsopimuksen allekirjoittamista informoitava siitä, kuinka korvausta haetaan 1 momentissa tarkoitettusta järjestelmästä.

Tässä pykälässä säädetty ei rajoita merityösopimuslain (756/2011) 13 luvun 13 a §:n perusteella määräytyviä työnantajan velvoitteita vuokratyössä suomalaisella aluksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 4 a ja b §:n voimaantulosta säädetään kuitenkin asetuksella.

3.

Laki

työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

lisätään työvoimapalveluiden järjestämisestä annettuun lakiin (380/2023) uusi 143 a ja 143 b §,

seuraavasti:

143 a §

Merenkulkualan yksityiset työvoimapalvelut

Edellä 143 §:ssä säädetyn lisäksi merenkulkualalla yksityisiä työvoimapalveluita tarjoavien on:

1. informoitava henkilöasiakastaan tämän työsopimukseen perustuvista oikeuksista ja velvollisuuksista;
2. varmistettava, että henkilöasiakkaan työsopimuksen ehdot ovat siihen sovellettavan lainsäädännön ja työehtosopimuksen mukaisia ja että henkilöasiakkaalla on merityöhön vaadittu pätevyys ja tarvittavat pätevyysasiakirjat sekä
3. annettava henkilöasiakkaalleen työsopimus nähtäväksi ennen sen allekirjoittamista ja jäljennös allekirjoitetusta työsopimuksesta.

Työ- ja elinkeinoministeriön tietoon tulleet merenkulkualan yksityisen työvoimapalveluiden tarjoajan velvoitteiden laiminlyönnit käsitellään tarvittaessa merimiesasiain neuvottelukunnassa.

143 b §

Henkilöasiakkaan taloudellisen aseman turvaaminen merityössä

Yksityisen työvoimapalvelun tarjoajan on varmistettava, että suomalaisella tai ulkomaalaisella aluksella työskentelevällä henkilöasiakkaalla on oikeus saada korvaus työsuhdesaatavista työnantajan vakuutuksesta tai muusta vastaavasta järjestelmästä työsopimukseen sovellettavan lain mukaisesti.

Henkilöasiakasta on ennen työsopimuksen allekirjoittamista informoitava siitä, kuinka korvausta haetaan 1 momentissa tarkoitettusta järjestelmästä.

Tässä pykälässä säädetty ei rajoita merityösopimuslain (756/2011) 13 luvun 13 a §:n perusteella määräytyviä työnantajan velvoitteita vuokratyössä suomalaisella aluksella.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 143 a ja b §:n voimaantulosta säädetään kuitenkin asetuksella.

_____

4.

Laki

merityösopimuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan merityösopimuslain (756/2011) 3 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohta ja 13 luvun 12 §:n 1 momentti,

seuraavasti:

3 Luku

Vapaat kotimatkat

1 §

Vapaat kotimatkat työsuhteen kestäessä

Työnantajan on maksettava työntekijän matka kotipaikkakunnalle ylläpitoinen, kun:

1) kyse on raskaus-, erityisraskaus-, vanhempain- taikka hoitovapaan alkaessa tehtävästä kotimatkasta;

---

13 Luku

Erinäiset säännökset

12 §

Työntekijän kuolema

Jos työntekijä kuolee työstä johtuvissa olosuhteissa, työnantajan on viipymättä ilmoitettava työntekijän kuolemasta tämän lähiomaiselle ja aluehallintovirastolle. Aluehallintovirastolle on annettava tieto kuolemantapaukseen johtaneista olosuhteista tai tilanteesta, jos ne ovat työnantajan tiedossa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 12 §:n 1 momentin voimaantulosta säädetään kuitenkin asetuksella.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

**VUODEN 2022 MUUTOKSET MERI-
TYÖTÄ KOSKEVAN VUODEN 2006
YLEISSOPIMUKSEN OHJEISTOON SII-
HEN MYÖHEMMIN TEHTYINE MUU-
TOKSINEEN (MLC 2006)**

Vuoden 2006 yleissopimuksen sääntöön 1.4
liittyvät ohjeiston muutokset

Normi A1.4 — Työnvälitys

Korvataan 5 kohdan c kohdan vi) alakohta
seuraavasti:

(vi) että kehitetään vakuutukseen tai vastaa-
vaan järjestelyyn perustuva järjestelmä,
jonka avulla merenkulkijoille voidaan kor-
vata se taloudellinen menetys, joka johtuu
siitä, että työnvälityspalvelut tai laivanva-
rustaja, jota asia koskee, jättävät täyttämättä
merenkulkijan työsopimukseen perustuvat
velvoitteensa, ja varmistetaan, että meren-
kulkijoille ilmoitetaan ennen työhönottoa tai
työhönnotossa heidän kyseisen järjestelmän
mukaiset oikeutensa.

Vuoden 2006 yleissopimuksen sääntöön 2.5
liittyvät ohjeiston muutokset

Lisätään uusi 9 kohta ja uudelleen numeroi-
daan seuraava kohta:

9. Jäsenvaltioiden on avustettava merenkul-
kijan nopeaa kotimatkaa, myös silloin kun
hänen katsotaan tulleen hylätyksi normin
A2.5.2 kohdan 2 mukaisesti. Satamavaltioi-
den, lippuvaltioiden ja työnvälitysvaltioiden
on tehtävä yhteistyötä sen varmistamiseksi,
että merenkulkijalle, joka on palkattu aluk-
selle kyseisten valtioiden alueella hylätyn
merenkulkijan tilalle tai työskentelee kyseis-
ten valtioiden lipun alla purjehtivalla aluk-
sella, myönnetään hänen tämän yleissopi-
muksen mukaiset oikeutensa.

**AMENDMENTS OF 2018 TO THE CODE
OF THE MARITIME LABOUR CON-
VENTION, 2006, AS AMENDED (MLC,
2006)**

Amendment to the Code relating to Regula-
tion 1.4 – Recruitment and placement Stand-
ard A1.4 – Recruitment and placement

Replace paragraph 5(c)(vi) by the following:

(vi) establish a system of protection, by way
of insurance or an equivalent appropriate
measure, to compensate seafarers for mone-
tary loss that they may incur as a result of
the failure of a recruitment and placement
service or the relevant shipowner under the
seafarers' employment agreement to meet
its obligations to them, and ensure that sea-
farers are informed, prior to or in the pro-
cess of engagement, of their rights under
that system.

Amendment to the Code relating to Regula-
tion 2.5 – Repatriation

Standard A2.5.1 – Repatriation

Insert new paragraph 9 and renumber the
subsequent paragraph:

9. Members shall facilitate the prompt re-
patriation of seafarers, including when they
are deemed abandoned within the meaning
of Standard A2.5.2, paragraph 2. Port
States, flag States and labour-supplying
States shall cooperate to ensure that seafar-
ers engaged on a ship to replace seafarers
who have been abandoned in their territory,
or on a ship flying their flag, shall be ac-
cording their rights and entitlements under
this Convention.

Vuoden 2006 yleissopimuksen sääntöihin 3.1 ja 4.4 liittyvät ohjeiston muutokset

Normi A.31 – Asuinterilat ja virkistysmahdollisuudet

Korvataan kohta 17 seuraavasti:

17. Kaikille aluksessa oleville merenkulkijoille on järjestettävä erityisiä virkistys- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, *mukaan lukien sosiaaliset yhteydet*, jotka on sopeutettu vastaamaan niiden merenkulkijoiden tarpeita, joiden täytyy asua ja työskennellä aluksella, ja on otettava huomioon sääntö 4.3 ja siihen liittyvät ohjeiston määräykset, jotka koskevat terveyden ja turvallisuuden suojelua ja tapaturmien torjuntaa.

Suositus B3.1.11 — Virkistysmahdollisuudet, posti ja vierailut aluksella

Korvataan 4 kohdan j) alakohta seuraavasti:

j) mahdollisuus käyttää aluksen puhelinjärjestelmää maihin suuntautuviin puheluihin mahdollisesti kohtuullista korvausta vastaan edellyttäen, että kyseinen yhteys on käytettävissä.

Lisätään uusi 8 kohta seuraavasti:

8. *Laivanvarustajien tulisi, siinä määrin kuin se on kohtuullisesti mahdollista, järjestää aluksissaan oleville merenkulkijoille internetyhteys mahdollisesti kohtuullista korvausta vastaan.*

Suositus B4.4.2 — Merimiespalvelut satamissa

Lisätään uusi 5 kohta ja uudelleen numeroidaan seuraavat kohdat:

Amendments to the Code relating to Regulations 3.1 and 4.4 – Accommodation and recreational facilities/Access to shore-based welfare facilities

Standard A3.1 – Accommodation and recreational facilities

Replace paragraph 17 by the following:

17. Appropriate seafarers' recreational facilities, amenities and services, including social connectivity, as adapted to meet the special needs of seafarers who must live and work on ships, shall be provided on board for the benefit of all seafarers, taking into account Regulation 4.3 and the associate.

Guideline B3.1.11 – Recreational facilities, mail and ship visit arrangements

Replace paragraph 4(j) by the following:
(j) reasonable access to ship-to-shore telephone communications, where available, with any charges for the use of these services being reasonable in amount.

Insert new paragraph 8:

8. *Shipowners should, so far as is reasonably practicable, provide seafarers on board their ships with internet access, with charges, if any, being reasonable in amount.*

Guideline B4.4.2 – Welfare facilities and services in ports Insert new paragraph 5 and renumber the subsequent paragraphs:

5. *Members should, so far as is reasonably practicable, provide seafarers on board ships in their ports and at their associated anchorages with internet access, with charges, if any, being reasonable in amount.*

5. Jäsenvaltioiden tulisi, siinä määrin kuin se on kohtuullisesti mahdollista, järjestää merenkulkijoille, jotka ovat laivoilla heidän satamissaan tai ankkuripaikoissaan, internetiyhteys mahdollisesti kohtuullista korvausta vastaan.

Vuoden 2006 yleissopimuksen sääntöön 3.2 liittyvät muutokset

Normi A3.2 – Ruoka ja ruoanpito

Korvataan 2 kohdan a alakohta ja b alakohta seuraavasti:

2. Kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että sen lipun alla purjehtivilla aluksilla noudatetaan vähimmäisvaatimuksia, jotka edellyttävät:

a) että ruoka- ja juomavesivarastot ovat määrältään, ravintoarvoltaan, laadultaan ja monipuolisuudeltaan sopivia ottaen huomioon merenkulkijoiden määrä, uskonnosta ja kulttuurista johtuvat ruoalle asetettavat vaatimukset sekä matkan pituus ja luonne *ja että ruokaa ja juomaa tarjoillaan merenkulkijoilla maksuttomasti työsuhteensa kestäessä.*

b) että ruoanvalmistuksesta vastaava osasto on organisoitu ja varustettu siten, että merenkulkijoille tarkoitettut ateriat ovat riittäviä, monipuolisia, tasapainoisia ja terveellisiä ja että niiden valmistus- ja ruokailuolosuhteet täyttävät hygienian vaatimukset; ja

Korvataan 7 kohdan a alakohta seuraavasti:

7. Toimivaltaisen viranomaisen on 5 osastossa tarkoitettujen jatkuvaa valvontaa koskevien toimenpiteiden mukaisesti edellytettävä, että aluksen päällikkö tai hänen valtuuttamansa henkilö säännöllisesti tarkastaa aluksen

a) ruoka- ja juomavesivarastot *koskien niiden määrää, ravintoarvoa, laatua ja monipuolisuutta;*

Amendments to the Code relating to Regulation 3.2 – Food and catering

Standard A3.2 – Food and catering

Replace paragraphs 2(a) and (b) by the following:

- (a) food and drinking water supplies, having regard to the number of seafarers on board, their religious requirements and cultural practices as they pertain to food, and the duration and nature of the voyage, shall be suitable in respect of quantity, nutritional value, quality and variety, and shall be provided free of charge during the period of engagement;
- (b) (b) the organization and equipment of the catering department shall be such as to permit the provision to the seafarers of adequate, varied, balanced and nutritious meals prepared and served in hygienic conditions; and

Replace paragraph 7(a) by the following:

- (a) supplies of food and drinking water in relation to their quantity, nutritional value, quality and variety;

Vuoden 2006 yleissopimuksen ohjeiston sääntöön 4.1 liittyvät muutokset

Normi A4.1 — Sairaanhoito aluksella ja maissa

Lisätään uusi 5 ja 6 kohta:

5. Kunkin jäsenvaltion tulee huolehtia siitä, että sen alueella olevien aluksien merenkulkijat, jotka tarvitsevat välitöntä hoitoa, pääsevät viipymättä nousemaan maihin ja voivat käyttää jäsenvaltion maissa olevia sairaanhoitopalveluja asianmukaisen hoidon saamiseksi.

6. Jos merenkulkija on kuollut aluksen matkan aikana, sen jäsenmaan, jonka alueella kuolema on tapahtunut tai, jos kuolema on tapahtunut aavalla merellä, sen jäsenmaan, jonka aluevesille alus seuraavaksi saapuu, on avustettava laivanvarustajaa ruumiin tai tuhkien kotimatkan järjestämisessä. Tällöin tulisi ottaa huomioon tarpeen mukaan merenkulkijan tai hänen lähiomaisensa toiveet.

Suositus B4.1.3 — Sairaanhoito maissa

Lisätään uusi 4 ja 5 kohta:

4. Kunkin jäsenvaltion tulisi huolehtia siitä, että merenkulkijoita ei estetä nousemasta maihin kansanterveydellisistä syistä ja että heillä on mahdollisuus täydentää aluksen varastoja, polttoainetta, vettä, ruokaa ja tarvikkeita.

5. Merenkulkijoiden olisi katsottava olevan välittömän sairaanhoidon tarpeessa, jos kyseessä on muun muassa:
a) vakava vamma tai sairaus;

Amendments to the Code relating to Regulation 4.1 – Medical care on board ship and ashore

Standard A4.1 – Medical care on board ship and ashore

Insert new paragraphs 5 and 6:

5. Each Member shall ensure prompt disembarkation of seafarers in need of immediate medical care from ships in its territory and access to medical facilities ashore for the provision of appropriate treatment.

6. Where a seafarer has died during a ship's voyage, the Member in whose territory the death has occurred or, where the death has occurred on the high seas, into whose territorial waters the ship next enters, shall facilitate the repatriation of the body or ashes by the shipowner, in accordance with the wishes of the seafarer or their next of kin, as appropriate.

Guideline B4.1.3 – Medical care ashore
Insert new paragraphs 4 and 5:

4. Each Member should ensure that seafarers are not prevented from disembarking for public health reasons, and that they are able to replenish ships' stores, fuel, water, food and supplies.

4. Seafarers should be considered to be in need of immediate medical care in cases of, but not limited to: (a) any serious injury or disease; (b) any injury or disease which might

b) vamma tai sairaus, joka saattaisi johtaa tilapäiseen tai pysyvään työkyvyttömyyteen;
c) tartuntatauti, joka aiheuttaa tartuntariskin muille miehistön jäsenille;
d) luunmurtuma, vaikea verenvuoto, rikkoutunut tai tulehtunut hammas tai vaikea palovamma;
e) vakava kipu, jota ei pystytä aluksella hoitamaan ottaen huomioon aluksen toimintatavat, sopivien kipulääkkeiden saatavuus ja niiden pitkäaikaisen käytön terveysvaikutukset;
f) itsemurhariski; ja
g) lääkärikonsultaatiopalvelun suositus antaa hoitoa maissa.

Suositus B4.1.4 — Muille aluksille annettava lääkintäapu ja kansainvälinen yhteistyö

Korvataan 1 kohdan k) alakohta seuraavasti:

1. Kunkin jäsenvaltion tulisi harkita osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön, joka koskee terveydensuojeluun ja sairaanhoitoon liittyviä avustus- ja tutkimusohjelmia.

Yhteistyö voisi kohdistua:

k) *kuolleen* merenkulkijan ruumiin tai tuhkien kotimatkan järjestämiseen niin pian kuin se käytännössä on mahdollista. Tällöin tulisi ottaa huomioon tarpeen mukaan merenkulkijan tai hänen lähiomaisensa toiveet.

Vuoden 2006 yleissopimuksen ohjeiston sääntöön 4.3 liittyvät muutokset

Normi A4.3 — Terveyden ja turvallisuuden suojeleminen ja tapaturmien torjunta

Korvataan 1 kohdan b) alakohta ja 5 kohdan a) alakohta ja luetteloidaan uudelleen seuraavat alakohtat seuraavasti:

1. Säännön 4.3 3 kohdassa tarkoitettujen hyväksytyjen lakien ja määräyksien on edellytettävä,

b) asianmukaisia varotoimenpiteitä, joilla pyritään torjumaan aluksella työssä tapahtu-

lead to temporary or permanent disability; (c) any communicable disease which poses a risk of transmission to other members of the crew; (d) any injury involving broken bones, severe bleeding, broken or inflamed teeth or severe burns; (e) severe pain which cannot be managed on board ship, taking account of the operational pattern of the ship, the availability of suitable analgesics and the health impacts of taking these for an extended period; (f) suicide risk; and (g) a tele-medical advisory service recommending treatment ashore.

Guideline B4.1.4 – Medical assistance to other ships and international cooperation

Replace paragraph 1(k) by the following:

(k) arranging for the repatriation of the bodies or ashes of deceased seafarers, in accordance with their wishes or those of their next of kin, as appropriate, and as soon as practicable.

Amendment to the Code relating to Regulation 4.3 – Health and safety protection and accident prevention

Standard A4.3 – Health and safety protection and accident prevention

Replace paragraph 1(b) by the following:

(b) reasonable precautions to prevent occupational accidents, injuries and diseases on board ship, including through the provision of all necessary appropriately-sized personal protective equipment and measures to reduce and prevent the risk of exposure to harmful levels of ambient

via tapaturmia, vammoja ja sairauksia, mukaan lukien kaikkien tarvittavien oikeakoiskoisten henkilönsuojainten tarjoaminen, ja toimenpiteet, joilla pyritään vähentämään tai torjumaan haitallisessa määrin ympäristötekijöille ja kemikaaleille altistumisesta johtuvaa vaaraa samoin kuin aluksen laitteiston ja koneiden käyttämisestä johtuvaa loukkaantumisen tai sairastumisen vaaraa;

5. Kunkin jäsenvaltion on huolehdittava,

a) että kaikki sen lipun alla purjehtivilla aluksilla työsuhteessa olevien, toimivien tai työskentelevien merenkulkijoiden kuolemat tutkitaan ja kirjataan asianmukaisesti ja raportoidaan vuosittain Kansainvälisen työtoimiston pääjohtajalle julkaistavaksi maailmanlaajuisessa rekisterissä;

Suositus B4.3.5 — Raportointi ja tilastojen kokoaminen

Lisätään uusi 4 ja 5 kohta seuraavasti:

4. Normin A4.3 kohdan 5 alakohdan (a) mukaisesti raportoitavan kuolemantapauksen tulisi olla Kansainvälisen työtoimiston määrittelemässä muodossa ja käyttää sen luokitusta.

5. Kuolemantapauksesta raportoitavien tietojen tulisi sisältää, muun muassa, tiedot kuolemantapauksen tyypistä (luokka), aluksen tyypistä ja bruttovetoisuudesta, kuoleman tapahtumapaikasta (merellä, satamassa, ankkuripaikalla) sekä merenkulkijan sukupuolesta, iästä, ammattiasemasta ja osastosta.

LIITE A2—I

Näyttö rahavakuudesta säännön 2.5 2 kohdan mukaisesti

Korvataan g) alakohta:

Todistukseen tai muuhun normin A2.5.2 7 kohdassa tarkoitettuun asiakirjanäyttöön on sisällyttävä seuraavat tiedot:

factors and chemicals, as well as the risk of injury or disease that may arise from the use of equipment and machinery on board ships;

Replace the chapeau of paragraph 5, insert new paragraph 5(a) and renumber the subsequent subparagraphs:

5. Each Member shall ensure that:
(a) all deaths of seafarers employed, engaged or working on board ships that fly its flag are adequately investigated and recorded, and reported on an annual basis to the Director-General of the International Labour Office to be published in a global register;

Guideline B4.3.5 – Reporting and collection of statistics Insert new paragraphs 4 and 5:

4. The fatality data to be reported under subparagraph (a) of paragraph 5 of Standard A4.3 should be in the format, and using the classification, as specified by the International Labour Office.

5. The fatality data should include, but not be limited to, information on the type (classification) of death, ship type and gross tonnage, location of fatality (at sea, in port, at anchorage), and seafarer's sex, age, occupational position and department.

Amendments to Appendices Appendix A2-I – Evidence of financial security under Regulation 2.5, paragraph 2

Replace item (g) by the following:

(g) name of the shipowner, or of the registered owner if different from the shipowner;

g) laivanvarustajan nimi *tai rekisteröidyn omistajan nimi, jos se on eri kuin laivanvarustaja*;

LIITE A4—I

Näyttö rahavakuudesta säännön 4.2 mukaisesti

Rahavakuutta koskevaan todistukseen tai muuhun asiakirjanäyttöön, joka vaaditaan normin A4.2.1 14 kohdan mukaisesti, on sisällyttävä seuraavat tiedot:

g) laivanvarustajan nimi *tai rekisteröidyn omistajan nimi, jos se on eri kuin laivanvarustaja*;

Appendix A4-I – Evidence of financial security under Regulation 4.2

Replace item (g) by the following:
(g) name of the shipowner, *or of the registered owner if different from the shipowner*;

2.

Laki

julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

lisätään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 12 lukuun uusi 4 a ja 4 b §,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 Luku

12 Luku

Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun toimeenpano ja siihen liittyvä yhteistyö

Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun toimeenpano ja siihen liittyvä yhteistyö

Lisätään uusi 4 a ja 4 b §.

4 a §

Merenkulkualan yksityiset työvoimapa- ***lutt***

Edellä 4 §:ssä säädetyn lisäksi merenkul-
alalla yksityisiä työvoimapa-
luttia on:

- 1. informoitava henkilöasiakastaan tämän työsopimukseen perustuvista oikeuksista ja velvollisuuksista;*
- 2. varmistettava, että henkilöasiakkaan työsopimuksen ehdot ovat siihen sovellettavan lainsäädännön ja työehtosopimuksen mukaisia ja että henkilöasiakkaalla on erityyöhön vaadittu pätevyys ja tarvittavat pätevyysasiakirjat; sekä*
- 3. annettava henkilöasiakkaalleen työsopimus nähtäväksi ennen sen allekirjoittamista ja jäljennös allekirjoitusta työsopimuksesta.*

Työ- ja elinkeinoministeriön tietoon tulleet merenkulkualan yksityisen työvoimapalveluiden tarjoajan velvoitteiden laiminlyönnit käsitellään tarvittaessa merimiesasiain neuvottelukunnassa.

4 b §

Henkilöasiakkaan taloudellisen aseman turvaaminen merityössä

Yksityisen työvoimapalvelun tarjoajan on varmistettava, että suomalaisella tai ulkomaalaisella aluksella työskentelevällä henkilöasiakkaalla on oikeus saada korvaus työsuhdesääntä vastaavasta järjestelmästä työsopimukseen sovellettavan lain mukaisesti.

Henkilöasiakasta on ennen työsopimuksen allekirjoittamista informoitava siitä, kuinka korvausta haetaan 1 momentissa tarkoitettua järjestelmästä.

Tässä pykälässä säädetty ei rajoita merityösopimuslain (756/2011) 13 luvun 13 a §:n perusteella määräytyviä työnantajan velvoitteita vuokratyössä suomalaisella aluksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . . Sen 4 a ja b §:n voimaantulosta säädetään kuitenkin asetuksella.

3.

Laki

työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

lisätään työvoimapalveluiden järjestämisestä annettuun lakiin (380/2023) uusi 143 a ja 143 b §,

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Lisätään uusi 143 a ja 143 b §.

143 a §

Merenkulkualan yksityiset työvoimapalvelut

*Edellä 4 §:ssä säädetyn lisäksi merenkulku-
alalla yksityisiä työvoimapalveluita tarjoa-
vien on:*

- 1. informoitava henkilöasiakastaan tämän työsopimukseen perustuvista oikeuksista ja velvollisuuksista;*
- 2. varmistettava, että henkilöasiakkaan työsopimuksen ehdot ovat siihen sovellettavan lainsäädännön ja työehtosopimuksen mukaisia ja että henkilöasiakkaalla on merityöhön vaadittu pätevyys ja tarvittavat pätevyysasiakirjat; sekä*
- 3. annettava henkilöasiakkaalleen työsopimus nähtäväksi ennen sen allekirjoittamista ja jäljennös allekirjoitusta työsopimuksesta.*

Työ- ja elinkeinoministeriön tietoon tulleet merenkulkualan yksityisen työvoimapalveluiden tarjoajan velvoitteiden laiminlyönnit käsitellään tarvittaessa merimiesasiain neuvottelukunnassa.

143 b §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

***Henkilöasiakkaan taloudellisen aseman
turvaaminen merityössä***

Yksityisen työvoimapalvelun tarjoajan on varmistettava, että suomalaisella tai ulkomaalaisella aluksella työskentelevällä henkilöasiakkaalla on oikeus saada korvaus työsuhdesääntäisestä työnantajan vakuutuksesta tai muusta vastaavasta järjestelmästä työsopimukseen sovellettavan lain mukaisesti.

Henkilöasiakasta on ennen työsopimuksen allekirjoittamista informoitava siitä, kuinka korvausta haetaan 1 momentissa tarkoitetusta järjestelmästä.

Tässä pykälässä säädetty ei rajoita merityösopimuslain (756/2011) 13 luvun 13 a §:n perusteella määräytyviä työnantajan velvoitteita vuokratyössä suomalaisella aluksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . . . Sen 143 a ja 143 b §:n voimaantulosta säädetään kuitenkin asetuksella.

4.

Laki

merityösopimuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan merityösopimuslain (756/2011) 3 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohta ja 13 luvun 12 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 Luku

Vapaat kotimatkat

1 §

Vapaat kotimatkat työsuhteen kestäessä

Työnantajan on maksettava työntekijän matka kotipaikkakunnalle ylläpitöineen, kun:

- 1) kyse on äitiys-, erityisäitiys-, isyys-, vanhempain- taikka hoitovapaan alkaessa tehtävästä kotimatkastasta;

-----
13 Luku

Erinäiset säännökset

12 §

Työntekijän kuolema

Jos työntekijä kuolee työstä johtuvissa olosuhteissa, työnantajan on viipymättä ilmoitettava työntekijän kuolemasta tämän lähiomaiselle.

-----

3 Luku

Vapaat kotimatkat

1 §

Vapaat kotimatkat työsuhteen kestäessä

Työnantajan on maksettava työntekijän matka kotipaikkakunnalle ylläpitöineen, kun:

- 1) kyse on raskaus-, erityisraskaus-, vanhempain- taikka hoitovapaan alkaessa tehtävästä kotimatkastasta;

-----
13 Luku

Erinäiset säännökset

12 §

Työntekijän kuolema

Jos työntekijä kuolee työstä johtuvissa olosuhteissa, työnantajan on viipymättä ilmoitettava työntekijän kuolemasta tämän lähiomaiselle ja aluehallintovirastolle. Aluehallintovi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

rastolle on annettava tieto kuolemantapaukseen johtaneista olosuhteista tai tilanteesta, jos ne ovat työnantajan tiedossa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . . Sen 12 §:n 1 momentin voimaantulosta säädetään kuitenkin asetuksella.